RILKE

seçilmiş şiirler & duino ağıtları

Türkçesi: A. Turan Oflazoğlu

İZ YAYINCILIK

© İz Yayıncılık Limited Şirketi, 2010
Sertifika no: 14444

İZ YAYINCILIK: 210
Sanat-edebiyat dizisi: 24
ISBN 978-975-355-267-7
4. Baskı; İstanbul, 2010

Çatalçeşme Sokağı No: 27/2 Cağaloğlu 34110 İstanbul
telefon: (212) 5207210
faks: (212) 5115791
www.iz.com.tr
e-posta: bilgi@iz.com.tr

kapak: Medine Efe

Basıldığı yer: Alemdar Ofset Matbaacılık
Davutpaşa Caddesi Besler İş Merkezi No: 20/29 Topkapı/Zeytinburnu İstanbul

RAINER MARIA RILKE

Seçilmiş Şiirler

Duino Ağıtları

Türkçesi
A. Turan Oflazoğlu

İZ YAYINCILIK

RAINER MARIA RILKE; 4 Aralık 1875 tarihinde Prag'da doğdu. Sürekli hastalığı nedeniyle askerî lise öğrenimini yarıda bırakıp ticaret okuluna gitti. İlk şiiri 1891'de bir Viyana gazetesinde yayınlandı. Hayatı boyunca yaptığı çeşitli Avrupa kentlerine geziler esnasında dünya edebiyatının önemli isimleriyle biraraya geldi. 1926 yılı Aralık ayının 26. günü yakalandığı kan kanseri hastalığının pençesinden kurtulamayarak hayata gözlerini yumdu. Mezarı İsviçre kantonu Valais'deki Raron mezarlığındadır. Şairin kitapları şunlardır: *Hayat ve Şarkılar* (1894), *Koruyucu Tanrılara Sungu* (1895), *Şimdi ve Ölüm Saatimizde* (tiyatro oyunu, 1896), *Yabani Hindiba* (1896), *Düşlerle Taçlanmış* (1896), *Geliş* (1897) *Armağansız* (Öykü, 1898), *Hayatın Kenarında* (Öykü, 1898) *İki Prague Öyküsü* (Öykü, 1899), *Onuruma* (1898), *Görüntüler Kitabı* (1901), *Saatler Kitabı* (1905), *Yeni Şiirler-I* (1907), *Yeni Şiirler-II* (1908), *Meryem'in Hayatı* (1913), *Duino Ağıtları* (1922)

İçindekiler

ÖN SÖZ 9

İLK ŞİİRLERİNDEN 21
Budur Benim Çabam 23
Sen Benim Kutsal 24
Derenin Ne Tatlı 25
Bayılırım Kır Zambaklarına 26
Ben, Bilir misin 27
Üzgündüm Öylesine 28
Çalabilir misin Eski Şarkıları 29

SAATLER KİTABI'NDAN 31
İğilir İşte Saat 33
Hayatımı Genişleyen 34
Komşu Tanrı 35
Sessizlik Olsaydı 36
Madem Seni 37
Varım, Ey Kaygılı 38
Bu Sarp Saat 39
Sensin Benim 40
İşçileriz Biz 41
Sen Ne Yaparsın, Tanrı 42
Bir Var ki 43
Her Kim Seni Arar 44

Görürüm Seni ... 45
Sen Gelecek'sin ... 46
Her Şey Büyüyüp ... 47

GÖRÜNTÜLER KİTABI'NDAN ... 49
Giriş ... 51
Şövalye ... 52
Cinnet ... 53
Melekler ... 55
Bir Çocukluktan ... 56
Baştaki ... 57
Komşu ... 58
Yalnız ... 59
Ağlayış ... 60
Yalnızlık ... 61
Güz Günü ... 62
Hatırlama ... 63
Güz Sonu ... 64
Güz ... 65
Önduyu ... 66
Akşam ... 67
Ağır Saat ... 68
Strophe'ler ... 69
Fırtınalı Bir Geceden ... 70
Meryem'e Müjde ... 71

YENİ ŞİİRLER'DEN ... 75
Aşk Şarkısı ... 77
Sungu ... 78
Zeytinlik ... 79
Kadınların Ozana Türküsü ... 81
Ozanın Ölümü ... 82
Buda ... 83
Panter ... 84
İspanyol Dansözü ... 85

Halayık Mezarları ... 86
Orpheus, Euridike, Hermes ... 89
Alkestis ... 93
Venüs'ün Doğuşu ... 98
Sevgilinin Ölümü ... 101
Bir Ermişin Hayatından ... 102
Solgun Biri ... 103
Denizin Türküsü ... 104
Muhammed'in Yakarması ... 105
Görkem İçre Buda ... 106

MERYEM'İN HAYATINDAN ... 107
Pieta ... 109

ORPHEUS'A SONELERDEN ... 111
3 (I Bölüm) ... 113
9 (I Bölüm) ... 114
12 (I Bölüm) ... 115
18 (I Bölüm) ... 116
28 (I Bölüm) ... 117
26 (I Bölüm) ... 118
13 (II Bölüm) ... 119
29 (II Bölüm) ... 120

KİTAPLARINDA YER ALMAMIŞ ŞİİRLERİNDEN ... 121
Harcanmış Yıldızların ... 123
Büyük Gece ... 124
Sen, Taa Baştan ... 126
"Erkek Ölecektir, Çünkü Onları Tanıdı" ... 127
Yüreğin Dağlarında, Açıkta ... 129
Zaman Zaman, Nice Tanısak da ... 130
Aşkın Başlangıcı ... 131
Musa'nın Ölümü ... 132
Musikiye ... 133
Nasıl Yetişmeye Çalışır ... 134
Antistrophe'ler ... 135
Ey Güçlü Yıldız ... 138

Meyve 139
Dünya Sevgilinin Yüzündeydi 140
Diziden: Geceler 141
Gül, ey Saf Çelişkisi 143
Açıklamalar 145

DUINO AĞITLARI 149

Açıklamalar 201
Rilke'nin Yaşamı 205

Önsöz

I

"Taşta bir görüntü uyuklar, görüntülerimin görüntüsü."
Nietzsche

Rilke, Moskova'da tanıdığı bir köylüden söz eder Düşler Kitabı'nda: adamcağız yıldızların, Tanrı'nın ve meleklerin gözleri olduğuna inanırmış. Kentliler bu köylünün inancını hiçbir düşünceyle, hiçbir usavurmayla çelememişler; ancak konuşa konuşa, inancını inanç olmaktan çıkarmışlar sonunda. "İyi etmişler" diyor Rilke; "çünkü insanların gözleridir yıldızlar, onlar insanların gözkapaklarından doğarak parlaklaşır ve yeniden kazanırlar güçlerini." Ağırlık, Tanrı'dan insana aktarılmaktadır. Tanrı insanı değil de, insan Tanrı'yı yarattığı zaman, onu görkemli, ulu bir yapı gibi kurabildiği ölçüde büyüyüp güçlenecek, gerçek boyutlarını bulacaktır.

"Üç kuşak vardır daima: Birinci, Tanrı'yı bulur; ikinci, Tanrı'nın üstüne daracık tapınaklar kurar ve onu zin-

cire vurur; yoksul düşen üçüncüyse, kendi zavallı kulübeciklerini kurmak için taşlar taşır Tanrı'nın evinden. Derken, Tanrı'yı yeniden araması gereken gelir" diyen Rilke, kuşkusuz, birinci kuşaktan saymakta kendini. Bir çeşit dualar olan Saatler Kitabı, hele ordaki "Komşu Tanrı", "İşçileriz Biz" gibi şiirler ve ozanın ömürlük çabası göz önüne alınırsa, ona biz de aynı gözle bakabiliriz. Rilke için, "Tanrı arayıcısı" diyenler, bu bakımdan, haklıdırlar. Ancak, onu yeni bir dinin kurucusu saymak, bir peygamber ya da ermiş olarak görmek de doğru olmaz. Sanatını nerdeyse din haline getirmiş, adeta peygamberce sözler söylemiştir, evet; ama her şeyden önce ozandır o, sözün tam anlamıyla ozan. Salt ozan olmak istediği, şiiriyle varlığın tümünü kucaklamaya çalıştığı, daha azına razı olmadığı için, ister istemez peygamberce, ya da ermiş edasıyla göründüğü olmuş, sözleri, kutsal kitaplardaki sözleri andırmıştır. Ama peygamberlerle ermişler de sık sık ozanca konuşmuşlardır. Belki de, bütüne tutkuyla yönelmenin kaçınılmaz sonucu oluyor bu.

Rilke'nin başlattığı ozanca tavır, sanırım, çağdaşları kadar, hatta onlardan da çok, bizim için gerekli. Çağımızda yaşayış baş döndürücü bir hızla makineleşmekte. Pek çok sorunlarımızı çözerek doğayı geniş çapta denetim altına almamızı sağlayan, böylece yaşayışımızı kolaylaştıran, ama bu arada bütün varlığımıza egemen olan makine, gittikçe kendine benzeterek araç durumuna indirmekte bizi; kendisiyse amaç durumuna yükselmekte. Korkarım pek yakın bir gelecekte sormamız gerekecek: "Yaşayan biz miyiz, yoksa o mu?" İnsan bu sultadan kurtulabilmek için, varlığın türlü kesimlerinde unuttuğu güçlerini toplayarak bir üstbilince uyanmak zorunda kalabilir. Öylesi bir üstbilincin ve ona uygun duyarlığın oluşturulmasında en önemli etkenlerden biri (belki de en

önemlisi, en vazgeçilmezi) olan şiirin, insan yaşayışındaki eski yerini alması gerekmez mi? Gerçi bugün de şiir yazılıyor, eskisinden daha çok yazıldığı da söylenebilir. Ancak, biraz yakından bakıldığında, görülür ki, bunların büyük çoğunluğu, birkaç bilim adamının, filozofun dümen suyunda, onların görüşlerini kanıtlamak için üretilmiş, şiir dışı çabalardır. Ozan, bilimin verilerine, felsefenin başarılarına sırt çevirmelidir demiyorum. Tersine, onlarla yakından ilgilenmeli, ama onların kendisi için, ancak araç ve gereç olabileceğini hiçbir zaman unutmamalı. Çünkü ilk görendir o, ta başta öyleydi; bugün de öyle olmak zorunda. Bilginlere, filozoflara düşense, ozanın bilinmeyenden, varlığın "süresiz derinliklerinden" uyandırıp kurtardığı görüntüyü, o görüntüde saklı güçleri (daha çağdaş bir deyişle, ruhsal nükleer enerjiyi) kavramlar diline aktararak ortak bilince mal etmektir.

II

Rainer Maria Rilke, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Prag'da, Alman asıllı bir ailenin çocuğu olarak doğuyor. O zamanlar daha Avusturya'nın egemenliği altında olan bu kentte Almanlar azınlıktadırlar. Rilke'deki yalnızlık duygusunu ve erken gelişen dil bilincini buna bağlayanlar vardır. Bu görüş, ancak belli bir ölçüde haklı olabilir; çünkü, yaradılış bakımından dışa dönük bir başkası, aynı koşullar altında, bambaşka bir yönde gelişebilir, ne bileyim, içe kapalı, ince sezişlerin ozanı olacağına, dış dünyayı buyruk altına almaya çalışan bir zorba olabilir.

Ozanın babası Josef Rilke, Avusturya Ordusu'nda subay olmak istemiş, ama askerlik mesleğinde pek yükselemeden ayrılmak zorunda kalmış, demiryollarında

müfettiş olarak çalışmıştır. Orta halli yaşamayı yadırgamayan, azla yetinmeyi bilen bu babaya karşılık, annesi Sophia (Phia) Rilke, ölçüsüz tutkuların, aşırı özlemlerin kadınıdır. Oğlunun subay olmasını, kendi büyüklük ve soyluluk düşlerini onun gerçekleştirmesini ister. Oysa, yedi aylık doğan bu narin yapılı çocuğu, altı yaşına dek bir kız gibi büyütmüş, kız giysilerine bürümüştür. İlk çocuğu kızmış ve pek küçükken ölmüş de ondan. Bu yüzden, ikinci çocuğunun oğlan olarak doğmasına bir türlü alışamaz. Sık sık bir oyun oynarlar aralarında, annenin sahnelediği bir oyun: Anne odasında oturmaktadır. Derken kapı vurulur. Anne sorar: "Kim o?" Oğul dışardan seslenir: "Ben, Sophie" (annenin kendi adı).— Rilke daha sonra şöyle demiştir: "Ben sevemem, annemi sevmem de ondan." Sevemeyeceğini söyleyen bu adam, sevmeyi pek yüceltmiştir oysa, sevilmeyi gereksiz görecek, yadsıyacak kadar. Bu duygu, sanırım, Tanrı anlayışını da büyük ölçüde etkilemiştir. Öyle ya, Tanrı'ya ne denli yaklaşırsanız yaklaşın, hiçbir zaman varamazsınız ona, onunla birleşemezsiniz; ama ona erişmeye çalışırken kendinizi büyütüp geliştirebilirsiniz. Oysa sevgi karşılık gördüğünde, seven için yolculuk bitmiş, durgunluk ve suskunluk başlamıştır. Bu görüş doğru mudur, yanlış mı, biz tartışaduralım; bizim Hayalî, yüzyılların ötesinden Rilke'yi destekler gibidir:

Cûylar çün erdiler deryâya hâmûş oldular.

Ozan, ailesinin zoruyla girdiği askerî okuldan ayrılıyor. Saray noteri olan amcasının mesleğini sürdürsün diye, hukukçu olmasını istiyorlar. Bu da sonuç vermiyor. Bu arada durmadan şiirler, öyküler, oyunlar yazı-

yor. İlk şiirlerinin çoğunu sonradan yadsıyacaktır. Derken Münih'e gidiyor ve Lou Andreas Salome'yi tanıyor ki, hayatının dönüm noktasıdır bu. Rilke'den on dört yaş büyük olan bu son derece ilginç kadın, daha önce Nietzsche'yi tanımış, onu öylesine büyülemiş ki, filozof, kendisinden hayli genç olan bu kadına, bir arkadaşının aracılığıyla evlenme teklif etmiş ve cevabı beklemek üzere bir başka kente gitmiş, daha doğrusu, kaçmıştır. Aldığı cevapsa, olumsuz tabii. Lou Salome çok sonra, yaşı elliyi bulduğu sıralarda, Freud'la tanışıyor, onu da öyle bir hale getiriyor ki, Freud, verdiği konferanslara onun da gelmesini tutkuyla istemeye başlıyor. Bir konferansına gelemeyen ya da mahsus gelmeyen Lou'ya yazdığı bir mektupta bakın ne diyor ünlü ruh bilgini: "Dinleyiciler arasında belli bir kimseye seslenmek gibi kötü bir alışkanlık edindim; dün de, senin için ayrılan boş koltuğa, büyülenmiş gibi baktım durdum." (Freud, altmışının üstündedir bunları yazdığında.) Lou Salome'nin başlıca silahı, güzelliği değil, hayır. Düşüncelere karşı pek yüksek bir duyarlığı var. Yaratıcı erkeklerle karşılaştığında, onların ruh yapılarını bütün özellikleriyle kavrayıveriyor; yaratıcı güçlerini kımıldatıp devindirerek gelişmelerine yol açıyor. Yaratıcı erkek kişiliklerine ustaca biçim veren bir (Jung'un deyimiyle) anima bu kadın. Onu bir kez tanıyan, ondan etkilenen büyük adamlar, o ayrıldıktan sonra, özlemle, tutkuyla arıyorlar kendisini. Çünkü Lou, ilgi duyduğu bir erkeğin güçlerini iyice uyandırıp seferber ettikten, onu yörüngesine yerleştirddikten sonra, hemen çekiliyor, çekilebiliyor; hiçbir erkeğe tam vermiyor kendini, ya da isterseniz, veremiyor diyelim. Durum ikinciyse, yetersizliğini olağanüstü, yaman bir araç olarak kullanabiliyor demektir.

Rilke'nin mektuplarını okurken bir şey dikkatimi çekti: en güzel, en özenilmiş mektuplar, ona yazılmış olanlardı.— Tanışıp sevişiyorlar, derken ayrılma zamanı geldiğine karar veriyor Lou. "Sana ancak çok gerektiğim zaman, en kötü saatinde, arıyacaksın beni" deyip gidiyor. Ona birkaç yıl sonra şöyle yazıyor Rilke: "O zaman da hissetmiştim, bugün de biliyorum ki, seni kuşatan o sonsuz gerçek, o son derece iyi, büyük ve üretici dönemin en önemli olayıydı. Beni yüz yerimden aynı anda kavrayan o değiştirici yaşantı, senin varlığının büyük gerçeğinden doğuyordu. Daha önce, o aranan durumsayışlarım sırasında, hiç o kadar duymamıştım hayatı, o kadar inanmamıştım şimdiye, geleceği o kadar tanımamıştım. Sen bütün kuşkuların tam karşıtıydın; dokunduğun, uzandığın ve gördüğün her şeyin var olduğuna tanıklık edendin. Dünya bulutlu görünüşünden sıyrıldı, zavallı ilk şiirlerimin belirli özelliği olan o birlikte akış ve çözülüşten kurtuldum; nesneler doğdular, yavaş yavaş ve güçlükle öğrendim her şeyin ne denli yalın olduğunu; ve olgunlaştım, yalın şeyler söylemeyi öğrendim. Bütün bunlar, kendimi şekilsizlik içinde yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğum bir sırada seni tanımak mutluluğuna erdiğim için oldu."

Lou ile birlikte Rusya'ya gidiyorlar. *Saatler Kitabı*'nın yazılmasında bu yolculuğun ve kuşkusuz, Lou'nun büyük etkisi oluyor. Derken, Rodin'in öğrencisi, heykeltıraş Clara Westhoff'la evleniyor. Birlikte yaşayışları pek kısa sürüyor. Birbirlerinden ayrı yaşıyorlar, ama nedense, ömrünün sonuna dek karısından boşanmaya razı olmuyor (belki de kızı Ruth'u düşündüğünden). Ozanımızın evlilik konusunda görüşüdür: "Bu yalnızlığın kapıları önünde ben de eşsiz ve derin bir inançla dolu olarak du-

ruyorum; çünkü bunu, birbirinin yalnızlığını korumayı, iki kişi arasındaki birleşmenin en yüksek amacı sayıyorum. Çünkü ancak, derin yalnızlıkları ritmik olarak kesen birleşmeler gerçek birleşmelerdir."

Sonra Paris, Paris müzelerindeki sanat eserleri, özellikle Cezanne, bir de Rodin, Rilke'yi derinden derine etkiliyor. Yaşantıya bir Cezanne resmi ya da bir Rodin heykeli gibi biçim vermeyi, sözlerle adeta şiirler resmetmeyi, şiirler yontmayı onlardan öğreniyor. Bu anlayışla yazdıklarını Yeni Şiirler başlığı altında yayınlıyor. Yine Paris'te André Gide'le, Paul Valery ile tanışıyor. Gide, *Malte Laurids Brigge'nin Notları*'nı okuduktan sonra "İki haftadır sizinle yaşıyorum, kitabınız bütün varlığıma el koydu. Sizi daha iyi tanımamı sağladığı için ona öyle borçluyum ki; sizi daha iyi tanımak daha çok sevmek demek de ondan" diye yazıyor Rilke'ye. Valery ise, "Bugüne dek tanıdığım olağanüstü kişiler arasında, en büyüleyici olanlardan biri ve en esrarlı olanı Rilke'ydi. 'Büyü' sözünün herhangi bir anlamı varsa, diyebilirim ki, onun sesi, bakışı, davranışları, onunla ilgili herşey, büyülü bir varlık izlenimi bırakıyordu kişide" diye söz ediyor ondan. "Militan yalnızlığım" dediği yalnızlığı her yere götürüyor çünkü, bu yalnızlık onun için artık vazgeçilmez bir varoluş koşulu olmuştur, artık onunla ve onda barınmaktadır. Ancak, yorgun düştüğü, yükünü taşımakta güçlük çektiği ve umutsuzluğa kapıldığı bir sırada, bir mektup aralıyor bu yalnızlığı. Kendisinin sonradan Benvenuta diye adlandırdığı Magda von Hattinberg adında genç bir piyanistten geliyor mektup. Kadın diyor ki: "*Tanrı'nın Öyküleri* adlı kitabınızı daha yeni okudum, yazarına teşekkür etmek gereğini duydum; yeryüzünde hiç kimse benim kadar sevemez o kitabı." Ve umutlarla bek-

liyor ozan. Kadına pek tutkulu mektuplar yazıyor. Derken buluşuyorlar. Ozan bu kadınla bir süre mutlu oluyor; hep kendisiyle kalmasını isteyince, kadın durumsuyor; çünkü, birlikte oldukları zaman, Rilke'nin yalnız kendisiyle ilgilendiğini, bu yüzden çalışamaz duruma geldiğini görüyor. Birlikte yaşadıkları sırada yazılan şiirleri, Rilke'den başkası yazmış gibi yadırgıyor kadın; onun yine yalnızlığına dönmesi gerektiğine karar veriyor. Ancak arasıra ve kısa bir süre için gevşiyen, hemen ardından daha da yoğunlaşan iç gerilimini kentten kente, ülkeden ülkeye taşıyarak sonuna dek dayanacaktır.

Birinci Dünya Savaşı patladığında Münih'tedir Rilke. Bir ara askere de alınıyor. Dostlarının yardımıyla bu görevden bağışlanıyor. Savaş yılları allak bullak ediyor ozanı. Paris'teki evinde bulunan kitaplarıyla ufak tefek eşyasına Fransız hükümetince el konuyor. Ancak, ünlü Fransız yazarları, Rilke gibi bir ozana, Alman da olsa, böyle davranmanın yakışık almıyacağını düşünecek kadar ince bir soyluluk örneği veriyorlar, ozanın eşyalarından, hiç değilse bir kısmını kurtarıyorlar. Zaten savaş boyunca, Rilke'nin şiirleri elden ele dolaşmıştır Fransa'da.

Uzun bir susuştan sonra, birçoklarınca yüzyılımızın en önemli şiirleri sayılan *Duino Ağıtları*'nı bitiriyor. İnsan varlığının sınırlı ve eksikliklerle yüklü olmasından duyulan derin bir umutsuzluk dile gelir bu şiirlerde; ve bu umutsuzluğun doğurduğu yeni bir melekten söz edilir. Büyük tragedyalara vergi bir özle dolu olan bu şiirlerin hemen ardından, onbeş gün gibi kısa bir sürede, elli beş şiirlik *Orpheus'a Soneler*'i yazıyor. Bunlar, tragedyanın gerilimli durumunu sürekli yaşayan ve sonunda başarıyla bu durumun üstüne yükselen bir oza-

nın, şiirle musikinin piri sayılan Orpheus'a sunduğu övgüler, türkülerdir.

Bir gün, bir dostunun şatosu olan Muzot'da kalırken, Madame Eloui Bey adında (belki de Türk asıllı ya da bir Türkle evlenmiş) güzel bir Mısırlı kadın geliyor ozanı görmeye, şiirlerine tutkun bir kadın. Rilke seviniyor, ona gül toplamak için şatonun bahçesine geçiyor. Eline diken batıyor gül koparırken. Ağrı artınca, hekime görünüyor. İlerlemiş durumda kan kanseri olduğu anlaşılıyor. İki ay sonra da ölüyor. Mezartaşına, kendisinin özellikle hazırladığı şu mısralar yazılıyor:

Gül, ey saf çelişki, nice gözkapağının altında/hiç kimsenin uykusu olmamanın/sevinci.

III

"Varlık çün sefer kıldı dost andan bize geldi"
Yunus

Rilke'nin yaşama biçimi, şiiri kadar önemlidir. Bu, her şeyden önce bütün yaşayışı şiire adamadır; ozanca yaşama, ozanca var olmadır. Genç Bir Ozana Mektuplar'daki gence sormasını öğütlediği "Şiir yazmadan yaşayabilir miyim?" sorusunu çok önceden kendine sormuş. "Hayır" cevabını verdikten sonra hep şiiri için yaşamıştır Rilke. Hep şiir için yaşamaksa, hayatla sanat arasında zaman zaman seçim yapmak zorunda kalmaktır, tragedyanın ikilemiyle karşı karşıya olmaktır. İlk gençlik coşkusu dindikten sonra geçim zorluklarıyla ve günlük yaşayışın öbür sorunlarıyla çepçevre kuşatıldığında da ozan olarak kalabilen, ozanlığın yüksek

bedelini her zaman ödemeyi göze alabilen ve ozan olarak ölebilen kaç kişi vardır şiir tarihinde?..

Hayat - sanat ikilemi karşısında sanatı seçmek, hayatı yadsımak değildir; kendi yaşayışını sanatı için kullanmak, sanatı için yaşamaktır; bundan amaçsa (Rilke gibi üstün sanatçılarda) insan duyarlığını daha derinleştirip geliştirmek, insanoğlunun görüş alanını genişletmek, bilinç düzeyini yükseltmek, kısacası, insanlığın tam uyanmasını sağlamaya çalışmaktır; sanatı, hayatın hizmetine en etkili biçimde koşmaktır. Ruhsal bunalımlar içinde olduğu bir sıra, dostları psikoterapiyi salık veriyorlar Rilke'ye; o da, önce razı oluyor. Ama hekime gidileceği gün vazgeçiyor. Gerekçesi: "Şeytanlarımı kovalayayım derken, meleklerimi ürkütmekten korktum". Ve "Karanlık Tanrı"sını aramaya koyuluyor yine, şiiriyle tabii; çünkü biliyor: cinnetine biçim verebilen, ona egemen olur, hatta onu üstün bir amaç için araç olarak da kullanabilir.

Rilke'nin amacı ise, hayatı bütünüyle kavramak; varlığın hiçbir kesimine yabancı kalmamak, en korkunç, en iğrenç hayat durumlarını bile bütün yönleriyle kucaklamak ve türkülemek... Çabasının ne yönde olduğunu daha ilk şiirlerinde belirlemiştir:

binlerce kök salarak
kavramak hayatı derinden
ve ortasından geçerek acının
olgunlaşmak hayatın taa ötesinde,
taa ötesinde zamanın!

Hayatın ötesi deyince, ister istemez, ozanın bir başka yerde "Hayatın öbür yüzü" diye adlandırdığı ölüm girer

işin içine. Rilke'nin başlıca temalarından biri olan ölüme bakışı da çok değişiktir. Ona göre ölüm, hayatın soyut bir sonucu değil, meyvesidir. Hayatı kuran güçler çözülüp dağılmazlar, tersine, yoğunlaşıp ölümü doğururlar. "Sevgilinin Ölümü" adlı şiirinde, sevgili ölünce, ölümü "uğurlu kademli yer, her zaman tatlı ülke" olarak benimser seven. Ozanın Tanrı, ölüm, aşk gibi kavramlar üstüne söylediklerini, bir filozofun düşünceleriymiş gibi ele alırsak, onları usavurmayla değerlendirmeye kalkarsak, birtakım çelişkiler buluruz elbette; ama bu, pek bir şey kazandırmaz bize. O düşüncelerin, bir ozanın sözleri olduğunu, onları söylerken de ozanlığını sürdürdüğünü düşünürsek, bunları birer ozanca yaşantı sayarsak, ona yaklaşmamız, şiirine girmemiz daha bir kolaylaşır sanırım. Bir de, Rilke'nin ölüme duyduğu derin ilgiyi, marazi bir eğilim saymak olasılığı var ki, bu da, ozanla aramıza gereksiz bir engel koymak olur ancak; çünkü onun ölüme sevgiyle yaklaşması, yaşama bilincini bilemek içindir. "Sevenlere zarar vermez ölüm; çünkü onlar ölümle doludurlar, hayatla dolu olduklarından." Öyleyse, ölüm hayatın tersi değil, hayatı tamamlayandır. İkisinin birleşmesini duyarlığında gerçekleştiren ve bu birleşmeye kalıcı biçimler verense, en üstün bilince uyanandır.

Rilke'yi, gelmiş geçmiş ozanların en büyüklerinden biri sayanlar, yirminci yüzyılın en önemli ozanı olduğuna inananlar da vardır; "bireycidir" gibi, pek de açık olmayan bir gerekçeyle dudak bükenler, yadsıyanlar da. Toplumculuktan amaç toplumculuk değilse; toplumculuğun da, insanlığın gelişmesinde başvurulacak bir yöntem, "günlerin iyiliği için" kullanılacak bir araç olduğu düşünülürse, ondan beklememiz gereken, temel sorunlar karşısında yılmayan, çetin durumlarda

ezilmeyen, güçlü, dayanıklı bireyler yetişmesini sağlamak değil midir?..

Sonra Rilke'yi mistik bir ozan sayarak ona karşı olumsuz tavır takınanlar da oluyor zaman zaman. Oysa Rilke, alışılmış anlamda mistik değildir pek. Mistiklerin çoğu, denize karışmayı özleyen bir damla gibi ararlar Tanrı'yı, bir an önce Tanrı'da yitmeye can atarlar. Gerçi bizim mistiklerden Yunus, "Bir katreyim illa ki ummana benim umman" derken Rilke'ye yaklaşır, ama o da, "Denizi içine almaya çalışan bir damlayım ben" demiyor, "Bu iş çoktan oldu bitti, daha doğrusu, ta baştan beri böyle, deniz bende, Tanrı bende" demek istiyor; kısacası, yolculuğun kendisinden değil de, yolun sonunda varılacak durumdan söz ediyor. Rilke'deyse, bunun tam tersi görülür. O, Tanrı'ya komşuluk etme, sonlu varlığını sonsuzla bağlantıya sokarak kendini sürekli aşma çabasındadır; ama hep kendisi kalmak ister o, bireyliğinden vazgeçmez. Bu bireyliğine-bağlılıksa, bura'ya, şimdi'ye bağlılıktır; bura'yı, öte'nin (varsa) görkemli olanaklarıyla donatmak, şimdi'yi, yaşanmakta olanı, diri an'ı, sonrasızlığın odak noktası yapmaktır; insanın ülkesini geliştirip bayındır kılmak, insanın egemenliğini, insanın ilhanlığını kurmaktır.— Kaldı ki, horgördüğümüz o eski mistiklere de çağdaş verilerle yaklaşmak, onlara yeni bir gözle bakmak, olsa olsa, görüş açımızın genişlemesini sağlar. Günümüzün fizikçileri, evrenin yapısı konusunda, mistik ozanların yüzyıllar önce görüntülerin canlı diliyle sunduklarını, kavramların, formüllerin ölü diliyle doğrulamaktan öteye gidemiyorlar.

A. Turan Oflazoğlu

İlk Şiirlerinden

Budur benim çabam

Budur benim çabam, bu:
adanmak özlem çekerek
dolaşmaya günler boyu.
Güçlenip genişlemek derken,
binlerce kök salarak
kavramak hayatı derinden —
ve ortasından geçerek acının
olgunlaşmak hayatın ta ötesinde
ta ötesinde zamanın!..

Sen benim kutsal

Sen benim kutsal yalnızlığım,
zengin, temiz, genişsin, bakarım,
bir uyanan bahçe kadar.
Benim kutsal yalnızlığım sen —
önünde dilekler bekleşen
altın kapılar örtük duralar.

Derenin ne tatlı

Derenin ne tatlı ezgileri,
toz ve kent uzaklarda yine;
sallanır ağaçlar ileri geri
ve yorarlar beni öylesine.

Orman yaban, dünya geniş, açık,
yüreğimse büyük ve parlak;
dinlendirir solgun yalnızlık
başımı kucağında tutarak.

Bayılırım kır zambaklarına

Bayılırım kır zambaklarına, uzak,
çaresiz, hep birini bekleyip duran;
ve kızlara, saçlarına çiçek takarak
ıssız pınarların orda düşler kuran;

ve güneşte şakıyan çocuklara,
yıldızlara bakıp bakıp da şaşan;
bana şarkılar getiren günlere sonra;
ve gecelere, çiçeklerle dolup taşan.

Ben, bilir misin

Ben bilir misin, sessizce
sıyrılmak isterim taşkın çevreden,
meşeler üstünde solgun, nice
yıldızların gece
açtığını bilirken.

Seçerim öyle yollar, ayak
basmadığı kimsenin
solmuş akşam çimenlerinde, uzak —
bir de şu düş ancak:
Sen de gelirsin.

Üzgündüm öylesine

Üzgündüm öylesine. Seni solgun gördüm, ürkek.
Düşteydi bu. Çınlardı ruhum titreyerek.

Usul öylesine, ruhunla birlikte çınlardı ruhum,
her biri kendini türkülerdi: acılar içre dururdum.

Derken derinlerim dindi. Gümüş göklerde
yatardım, düşle gün arası bir yerde.

Çalabilir misin eski şarkıları

Çalabilir misin eski şarkıları hâlâ?
Çal, sevgilim. Nasıl süzülür onlar kederimden,
gizli ada limanlarına doğru çıkıp yola
yumuşak akşam denizinde ilerleyen
gümüş tekneli gemiler gibi, bilsen.

Ve çiçeklenen kıyıdan karaya çıkarlar,
orda öylesine gençtir ki bahar.
Ve bulur benim yorgun belleğim orda,
ordaki ıssız yollarda
bağışlarla bekleyen unutulmuş tanrılar.

Saatler Kitabı'ndan

İğilir işte saat

İğilir işte saat, beni canlandırır
berrak, madensi vuruşlarla derken:
titrer duyularım. Sezerim: gücüm vardır —
ve kavrarım yumuşak günü ben.

Hiçbir şey tam değildi ben görmeden önce,
her bir varlık sakin dururdu kendi kendine.
Bakışım olgun, bir gelin gibi sessizce
gelir ona istediği her nesne.

Hiçbir küçük şey yok ki sevmeyeyim onu
ve resmetmeyeyim altın bir zemine, büyük hem de
ve baş üzre tutmayayım; oysa kimin ruhunu
kurtaracak o, bilmem de...

Hayatımı genişleyen

Hayatımı genişleyen halkalar içre yaşarım ben,
nesneler üzre açılan birim birim.
Sonuncuyu, belki, başarmak gelmez elimden;
fakat denemek isterim.

Dönerim çevresinde Tanrı'nın, o eski kulenin
gece gündüz
dönerim binlerce senedir;
doğan mıyım ben, fırtına mı, bilmem henüz,
yoksa bir büyük şarkı mıyım nedir...

Komşu Tanrı

Sen, komşu Tanrı, uzun geceler bazan
kapına vura vura uyandırıyorsam seni,
solumanı seyrek duyduğumdan —
bilirim: yalnızsın odanda.
Sana bir şey gerekse, kimse yok,
bir yudum su versin arandığında.
Hep dinlerim. Yeter bir belirtin.
Öyle yakınım sana.

Aramızda bizim incecik bir duvar durur,
o da nasılsa; çünkü yalnız:
bir çağrı senin ya benim ağzımdan —
yerle bir olur
sessiz sedasız.

Bu duvar resimlerinle kurulmuş.

Resimlerin adlar gibi durur önünde.
Ve parlasa birden içimdeki ışık benim
— ki bu ışıkla bilir seni derinliklerim —
söner parıltı gibi çerçeveler üstünde.

Derken duyularım, çok geçmeden aksayan,
yuvasız kalırlar, senden uzak düşer de.

Sessizlik olsaydı

Sessizlik olsaydı bir, dolu, tam artık.
Ne varsa rasgele ve yaklaşık
ve komşunun gülüşü, sussaydı;
duyularımın gürültüsü durulsaydı,
uyanıklığımı bozmasaydı bunlar —

Düşünebilirdim ta en son kıyına kadar
bin katlı bir düşünceyle ben seni;
ve (bir gülümseme süresince) benim olurdun
ve kendi elimle bütün hayata, şükran gibi,
sunulurdun.

Madem seni

Madem seni vaktiyle istemiş biri,
bilirim ki isteyebiliriz seni biz de.
Diyelim aradık bütün derinlikleri:
altın varsa dağın birinde
ve kimsenin kazmasına izin yoksa,
çıkarır bir gün nasıl olsa
taşın sessizliğinde
saklı duranı ırmak.

Biz istesek de istemesek de:
Tanrı olgunlaşacak.

Varım, ey kaygılı

Varım, ey kaygılı. Duymaz mısın,
koşarım bütün duyularımla sana, bak?
Yüzünün çevresinde uçarlar apak
duygularım, kanatlanır da ansızın.
Ruhumu görmez misin, durur yoğun, yakın
sessizliğe bürünmüş, önünde tam?
Olgunlaşmaz mı bakışında Mayıs duam,
bir ağaçta olgunlaşırcasına?

Sen nice ki düş görürsün, düşüm ben sana.
Nice ki sen uyanırsın, ben isteminim;
ve hakanıyım bütün görkemlerin
ve yıldız sessizliğince büyümekteyim
taa üstünde eşsiz zaman kentinin.

Bu sarp saat

Bu sarp saat değildir benim hayatım,
bu, içinde beni koşar gördüğün.
Ben arka görünümlerim önünde bir ağacım,
nice ağzımdan biriyim ben — bu ağzım
erken kapanır ötekilerden bütün.

Sessizliğim ben iki ses arasındaki,
bunlar birbiriyle uyuşmazlar ki:
ölüm sesini yükseltmek istediğinden —

Uyuşurlar o karanlık arada bir var ki,
her ikisi titreyerek.
Sürer şarkı güzel, derken.

Sensin benim

Sensin benim bulduğum bütün bu şeylerde,
bu sevgiyle, kardeşce bağlandıklarımda;
tohum gibi güneşlenirsin daracık yerde,
büyükteyse büyüksün, bakarım da.

İnanılmaz oyunu bu güçlerin işte,
öyle bir işlerler aktıkları yerde ki:
köklerde büyürken azalır gövdelerde
ve dirilirler ağaç tepelerinde sanki.

İşçileriz biz

İşçileriz biz: çırak, kalfa, usta, her çalışan;
kurarız seni, ulu katedral, beraber.
Ağırbaşlı bir yolcu gelir bazan
geçer parıltı gibi ruhlarımızdan,
gösterir bize titreyerek yeni bir hüner.

Sallanan iskeleye tırmanırız,
sarkar çekiçler ağır, ellerimizden
ta ki bir saatle öpülür alınlarımız,
parlak bir saat, her şeyi bilen: anlarız,
senden gelir, yel eser gibi denizden.

Derken nice bin çekiçten bir gürültü ağar,
öter vuruş üstüne vuruş dağlarda bütün.
Salarız seni, ancak kararınca gün:
ve belirli çevre çizgilerin doğar.

Tanrı, büyüksün.

Sen ne yaparsın, Tanrı?

Sen ne yaparsın, Tanrı, ben ölünce?
Testin olan ben kırılıp dökülünce?
İçkin olan ben bayatlayıp bozulunca?
Giysin de, işin gücün de ben olunca
yitirirsin anlamını benimle.

Olmaz artık evin barkın bile,
candan ve sıcak gözlerle selamlayanın.
Çıplak kalır yorgun ayakların
ayrılınca ben, sandalların.

O büyük harmanin düşer omuzlarından.
Sıcak bir yastıkta yatarcasına
yanaklarımda dinlenen bakışların
aranır dururlar beni, şaşırmışcasına —
ve güneş batarken uzanırlar
yabancı taşların soğuk kucağına.

Sen ne yaparsın, Tanrı? Kaygım var.

Bir var ki

Bir var ki: öyle gelir bana,
her türküyü saklarım ona
içimin taa derinliğinde.

Susar titrek sakalın ötesinde,
kurtarmak ister geri
kendini, ezgilerinden.
Varırım dizlerine derken:

Geri akar türküleri
gürül gürül ona, benden.

Her kim seni arar

Her kim seni arar, sınar seni.
Her kim seni bulur, bağlar seni
görüntü ve davranışla.

Seni anlamak isterim bense
yerin seni anladığınca;
ben olgunlaştıkça
olgunlaşır
ülkense.

Senden gösteriler dilemem
kanıtlaman için kendini.
Bilirim ki hem
bir tutmak olmaz seni
zamanla.

Mucize filan gerekmez bana.
Bağlı kal kendi yasana:
kuşaktan kuşağa açıla açıla
görünür olan daha da.

Görürüm seni

Görürüm seni, gözlerimi söndürsen de;
duyarım seni, kulaklarımı tıkasan da;
gelir dururum sana ben ayaksız hem de,
seni ağızsız çağırırım istediğim anda.
Al kopar kollarımı dilersen, sanki
elle kavrarım seni ben yüreğimle;
atar beynim, yüreğimi sustursan da;
beynimi yangına vermek istesen bile,
taşırım seni damarlarımdaki kanda.

Sen gelecek'sin

Sen gelecek'sin ve büyük gündoğusu, tüm
geniş düzlükleri üzre sonrasızlığın.
Horoz ötmesi, gecesinden sonra zamanın;
tan çiyi, sabah duası ve genç kızsın,
yabancı adam ve anasın ve ölüm.

Sen yazgıdan hep yalnızlık içre yükselen
o kendiliğinden değişir biçimsin;
ağlanmamış, alkışlanmamış dediğimsin,
bir yaban orman gibisin, anlatılmazsın sen.

Sen bütün nesnelerin en derin özüsün,
varlığının gizini suskuyla saklayan;
ve her birine başka türlü görünürsün:
karaya gemi gibi, gemiyeyse liman.

Her şey büyüyüp

Her şey büyüyüp güçlenecek yine bir gün:
sular dalga dalga hep, karalar düzgün,
ağaçlar kocaman, duvarlar küçücüktür;
vadilerdeyse güçlü, çok yönlü, görürsün
bir çobanlar ve çiftçiler soyu büyür.

Yok artık kiliseler, Tanrı'yı kuşatan
kaçkın kuşatır gibi, sonra çığlıklar atan
bir tutsak ve yaralı hayvanmış gibi Tanrı —
artık bütün evler açıktır her gelene
ve her yerde bir özveri geniş alabildiğine
belirler aramızdaki davranışları.

Beklemek yok artık, bakıp durmak öteye;
ölümün bile hakkını vermek özlemine
yer var ancak; ve elleri yadırgamasın diye
bizi, bilmeye dünyayı bütün bütüne.

Görüntüler Kitabı'ndan

Giriş

Her kimsen: dışarı çık akşamleyin
odandan - ondaki her şeyi bilirsin sen;
sonsuzdan bir önceymiş gibi yükselir evin:
her kimsen.
Gözlerinle - o yorgun, güçlükle
kendini yıpranmış eşikten kurtaran —
ağıdırırsın kara bir ağaç öyle
yavaş, göğe sunarsın: ince, yalnız duran.
Dünyayı kurdun işte. Koskoca
ve sessizlik içre olgunlaşan bir söz gibidir.
Anlamını isteminle kavradın mı bir,
koyverir gözlerin usulca...

Şövalye

Sürer atını kara zırhlı şövalye
gürültülü dünyaya.
Ve dışardadır her şey: gün ve vadi
ve dost ve düşman ve salonda yemek
ve Mayıs ve genç kız ve orman ve kutsal tas;
ve Tanrı kendisi binlerce kez
görünür bütün sokaklarda.

Ama şövalyenin zırhı içinde taa
karanlık halkaların arkasında
çömelmiş ölüm, düşünür de düşünür:
kılıç ne zaman fırlayacak
demir çitin üzerinden,
o yabansı ve özgür kılan namlu
ne zaman kurtaracak beni bu
içinde iki büklüm
günler geçirdiğim zindanımdan —
sonunda gerineyim diye
ve oynayıp
türkü söyleyeyim diye.

Cinnet

Hep düşünmesi gerek: varım... varım...
Marie, sen kimsin öyleyse?

Kraliçe! Kraliçe!
Diz çökün önümde! Diz çöksenize!

Hep ağlaması gerek: vardım... vardım...
Sen kimdin öyleyse, Marie?

Hiç kimsenin çocuğu, nasıl anlatayım,
yoksul ve yapayalnız biri.

Peki böyle bir çocuk nasıl olabildi
bir prenses, önünde diz çökülen?

Çünkü bütün nesneler başka şimdi
bir dilencinin gördüğünden.

Demek nesneler yücelttiler seni böyle
ve sen anlatamazsın ne zamandı bu?

Bir gece, bir gece, bir tek gecede oldu,
ve başka türlü konuştular benimle.
Yürüdüm sokakta, bir de baktım ki:
sanki tellerle uzanmakta sokak;
ezgi olmuş Marie, ezgi...
ve dans ediyor ayak uydurarak.
Kalabalık çöküvermiş korkudan
sanki ayaklarıyla kök salmış ta
çünkü bir kraliçe dans etmeye kalkan,
evet, dans etmeye bir sokakta!

Melekler

Yorgun ağızları var hepsinin
ve sınır yoktur o parlak ruhlara.
Ve bir özlem (sanki günah için)
geçer düşlerinden arasıra.

Hemen hepsi birbirine benzer;
sessiz dururlar Tanrı'nın bahçesinde,
nice nice aralıklar gibidirler
Onun gücünde ve ezgisinde.

Uyandırandır onlar bir rüzgârı
ancak kanatlarını açtıklarında:
geniş heykeltıraş elleriyle Tanrı
sanki çevirir gibi sayfaları
başlangıcın karanlık kitabında.

Bir çocukluktan

Zenginlik gibiydi karanlık, odanın içinde;
saklanıp oracıkta çocuk, otururken.
Ve anne sanki düşteymiş gibi girdiğinde,
sessiz dolapta bir kadeh titredi birden.
Odanın kendini ele verdiğini duyunca,
öptü çocuğunu eğilip: Sen burdasın demek?..
Baktılar piyanoya derken, ürkek ürkek;
anne sık sık bir şarkı söylerdi akşam olunca,
bir şarkı, çocuğu çeken derinliklerine.

Ne sessiz otururdu. İri bakışları yine
takılmış, yüzüklerden sarkan eline kadının —
sanki karada güçlükle yürürmüş gibi kışın,
beyaz tuşlar üstünde giden eline.

Baştaki

Sonsuz özleyişlerden yükselirler
sonlu eylemler zayıf çeşmeler gibi,
vaktinde ve titreyerek eğilirler.
Bizde her zaman sessiz duranlar oysa,
mutlu güçlerimiz, gösterirler
kendilerini bu dans eden gözyaşlarında.

Komşu

Garip keman, izler misin beni?
Kaç şehirde şimdiye dek yalnız geceni
seslenirken duydum benimkine?
Yüz kişi mi çalar seni? Bir kişi mi ne?

Bütün büyük şehirlerde var mı
o kişiler, sen olmasan bir bir
ırmaklarda çoktan kaybolurlar mı?
Hep böyle peşimden gelmek nedendir?

Her zaman komşum olsun yazgım mıdır,
korkuyla şarkı söylemeye zorlayan
seni ve demeye: hayat daha ağırdır
bütün nesnelerin ağırlığından.

Yalnız

Yabancı bir denizi geçen nasıl olursa,
ben de hep öyleyim bu yerliler arasında;
bütün günleri durur kendi masalarında,
görüntüyle yüklüdür benim uzaklarımsa.

Bir dünya girer benim görüş alanıma,
belki ay gibi insan barınmayan bir yer;
onlar tek duyguyu haline bırakmaz ama,
orta malıdır kullandıkları bütün sözler.

Birlikte getirdiğim şeyler taa uzaktan,
onlarınkiler yanında acayip kalırlar —
büyük ülkelerinde canlı varlıklardırlar,
burda soluklarını tutarlar utanaraktan.

Ağlayış

Nasıl uzaklarda her şey
ve geçip gitmiş!
Bana öyle gelir ki, o
aydınlığını aldığım yıldız
ölü binlerce yıldır.
Bana öyle gelir ki, şu
geçip giden kayıkta
korkunç bir şey dendiğini duydum.
Evde bir saat
vurdu...
Hangi evde?..
Yüreğimden çıkıp gitmek isterim
büyük göğün altında.
Dua etmek isterim.
Bütün yıldızlardan biri
gerçekten var olsa gerek daha.
Bana öyle gelir ki, bileceğim
ancak hangisi
devam etmekte,
hangisi beyaz bir şehir gibi
durur ışınların ucunda gökte...

Yalnızlık

Yalnızlık bir yağmur gibidir.
Denizden akşamlara yükselir;
uzak mı uzak ovalardan gelir,
ağar göğe, hep ordadır göklerin.
Ve düşer gökten üstüne şehrin.

Alaca saatlerde yağar geri,
nice ki sabaha döner bütün sokaklar;
nice ki göğdeler, bir şey bulamamış hiçbiri,
umutlar boşa çıkmış, üzgün ayrılırlar;
nice ki insanlar karşılıklı nefret içre kalırlar
yan yana bir yatakta yatarken:

akar yalnızlık ırmaklarla derken...

Güz günü

Tanrım: vakit geldi. Çok büyüktü yaz.
Düşsün üstüne gölgen güneş saatlerinin
ve yelleri sal çimenler üstüne biraz.

Son meyveler de olsun sen buyur ki;
iki güney günü daha bağışla,
onları yetkinliğe doğru zorla
ve izle son tadı ağır şaraptaki.

Ev kurmaz evsiz olan bundan böyle.
Yalnız olan yalnız kalır uzun zaman;
uyanır, okur, uzun mektuplar yazar bazan;
ve ağaçlı yollarda tedirgin, öyle
gezinir, yapraklar uçarken savrularaktan.

Hatırlama

Ve beklersin, bekler durursun
hayatını sonsuzca büyültecek olanı;
güçlüyü, olağanüstüyü,
taşların uyanmasını,
sana dönük derinlikleri.

Belli belirsiz görünmektedir
yaldızlı, koyu renk ciltler kitaplıktan;
gezilmiş ülkelerdir düşündüğün bir bir
resimlerdir, tekrar kaybolan
kadınların giysileridir.

Ve tanırsın birdenbire: Buydu işte.
Doğrulursun, ve durur karşında senin
kaygısı ve şekli ve duası
geçmiş bir senenin.

Güz sonu

Görürüm bir süredir
nasıl değişir bütün şeyler.
Bir şey çıkar, neler eyler,
öldürür, acı verir.

Günden güne bir başkadır
artık bütün bahçeler;
yeşilden sarıya doğru yer yer
bir çürüme yavaş, ağır:
yol ne uzunmuş meğer.

Şimdi boşluktayım ben,
ağaçlı yoldan seyrederim.
Uzak denize kadar hemen
ağır, güç, engelleyen
gökyüzüdür görebildiğim.

Güz

Düşer yapraklar, düşer sanki uzaklardan,
gökyüzünde uzak bahçeler mi bozulmuş ne;
düşerler gönülsüz doğanlar gibi.

Düşer geceleyin ağır yeryüzü de
yalnızlığa, bütün yıldızlardan.

Biz hepimiz düşeriz. Düşer bu el, bak.
Gör başka şeyleri de: bu, hepsinde.

Ama var biri, bu düşmeyi ellerinde
tutar, sonsuz yumuşak.

Önduyu

Ben uzaklarla çevrili bir bayrak gibiyim.
Sezerim gelen yelleri, yaşamam gerek onları benim
daha nesneler kımıldamazken aşağlarda:
kapılar usul kapanır daha, bacalarda sessizlik;
titremez daha pencereler, toz ağır daha.

Derken tanırım fırtınaları, deniz gibi çalkanırım.
Ve yayarım kendimi ve düşerim içime taa
ve fırlatırım kendimi ve yapyalnız kalırım
büyük fırtınada.

Akşam

Akşam soyunur giysilerinden ağır ağır,
kendini yaşlı ağaçlar çevresinde tutan;
bakarsın: ülkeler usulca senden ayrılır,
biri gök yolcusudur işte, biriyse batan;

ve bırakırlar seni, hiçbirinin değilsin,
karanlık değilsin öyle bir ev gibi, susan;
değil sonrasızlığa adanmışlığın kesin,
o şeyler gibi, her gece yıldızlaşan, ağan;

ve bırakırlar sana (dile gelmez, karışık)
hayatını: korkulu, devce, olgunlaşarak —
öyle ki, bazen sınırlı bazen kavrayarak,
taş olur içinde sırasıyla, yıldız artık.

Ağır saat

Kim ağlarsa şimdi dünyada bir yerde,
nedensiz ağlarsa dünyada,
bana ağlar.

Kim gülerse şimdi bir yerde geceleyin,
nedensiz gülerse geceleyin,
bana güler.

Kim giderse şimdi dünyada bir yere,
nedensiz giderse dünyada,
bana gider.

Kim ölürse şimdi dünyada bir yerde,
nedensiz ölürse dünyada,
bana bakar.

Strophe'ler

Biri var, alır eline bütün varlıkları,
parmakları arasından kum gibi akıtır.
En güzelleri seçer kraliçelerden
ve yontturup onları bembeyaz mermerden
yerleştirir harmaninin ezgisi içre;
kadınlarının yanına yatırır kralları,
onlar gibi aynı taştan yontulmak üzre.

Biri var, alır eline bütün varlıkları,
tavsız kılıçlar gibidir onlar, kırılırlar.
Yabancı değildir o, kanda barınandır;
kansa hayatımızdır, coşan, durulandır.
İnanamam ben, o haksızlık edebilsin;
çok kötü şeyler işitsem de onun için.

Fırtınalı bir geceden

VI

Böyle gecelerde bütün kentler benzer birbirine,
hepsi bayraklanır.
Fırtınaya tutulur sancaklar
ve saçlar gibi yolunur
herhangi bir ülkede
sınırları, ırmakları belirsiz.
Her bahçede bir havuz,
aynı küçük ev havuz başında,
her evde aynı ışık var;
ve bütün insanlar birbirini andırırlar
ve yüzlerinin önünde tutarlar ellerini.

VIII

Böyle gecelerde büyür küçük kızkardeşim,
benden önce doğup ölen, daha küçücükken.
Böyle kaç gece geçti o zamandan beri:
şimdi güzel olmalı. Yakında gelir isteyenleri.

Meryem'e müjde

Meleğin Sözleri

Sen Tanrı'ya bizden yakın değilsin;
hepimiz ondan uzağız çünkü.
Ama senin ellerin
kutsanmış olağanüstü.
Böyle olgunlaşmaz hiçbir kadında eller,
böyle pırıldamaz kol yeninden:
ben günüm, ben şebnemim,
ağaç da sen.

Ben şimdi yorgunum, uzaktı yolum;
bağışla beni, o
güneş içre otururcasına
altınlara bürünmüş olan, unuttum
ne bildiriyordu sana, düşünüp durana,
(şaşkına döndüm uzay yüzünden).
Bak: ben başlayanım,
ağaç da sen.

Açtıkça açtım kanatlarımı,
nasıl da genişledim;
senin küçük evinden taşmakta
benim kocaman giysim.
Oysa beni pek görmüyorsun da
ve bunca yalnız değildin eskiden;
demek ki: ben koruda bir nefesim
ağaç da sen.

Bütün melekler korkmuşlar öylesine,
koyup kaçmışlar birbirini:
özlemin rastlanmamış böylesine,
böyle büyük ve belirlenmezine.
Belki yakında bir şey olacak
düşünde kavradığın.
Selam sana, görüyor ruhum:
hazırlanmaktasın, olgunlaşmaktasın.
Bir kapısın sen, büyük, yüksek
ve yakında açılacaksın.
Sen şarkıma en sevgili kulaksın,
duyarım şimdi: sende kayboldu sözüm
bir ormanda kaybolurcasına.

Böylece geldim ve sana
bin bir düşü gerçek ettim ben.
Tanrı bana baktı: kamaştırırcasına...

Ağaç da sen.

Yeni Şiirler'den

Aşk şarkısı

Ruhumu nasıl tutsam da, seninkine
değmese? Nasıl aşırsam üstünden
öbür şeylere ben onu?
Ah, karanlıkta yiten bir nesne
içre barındırmak isterdim onu ben
öyle bir yerde: bilinmedik, sessiz,
derinlerin titrerken titremeyen.
Bir var ki her değen bize, sana, bana, bak
birlikte alır bizi bir yay gibi ancak;
iki telden bir ses çıkartır bize değen şey.

Biz hangi çalgıya gerilmişiz?
Hangi çalgının elindeyiz biz?
Tatlı şarkı ey...

Sungu

Nasıl çiçeklenir, ah, her damardan göğdem,
daha kokulu, seni taa bildiğim günden;
nasıl yürürüm bak, daha ince, dimdik hem,
sen öylece beklersin yalnız —: kimsin ki sen?

Bak: duyarım nasıl ırayıp geldiğimi,
geçmişi nasıl döktüğümü yaprak yaprak.
Yalnız gülümsemen, o gür yıldızlar gibi
durur üstümüzde bizim, ışıldayarak.

Adsız nesi varsa çocukluk yıllarımın,
her nesi varsa sular gibi pırıldayan,
senin adını koymak isterim mihrabın
önünde hepsine, mihrabın: saçlarının
tutuşturduğu, göğüslerinle taçlanan.

Zeytinlik

Kurşuni yapraklar altında çıktı yukarlara
kurşuni hep ve zeytinliklere karışırcasına;
toza belenmiş alnını gömdü sonra
kızgın elinin tozluluğuna.

Hepsinden sonra bu. İşte buydu sonu.
Gözlerim körleşirken gitmeliyim ben;
neden istiyorsun bunu, var olduğunu
neden söyleyeyim, seni artık bulamazken.

Artık bulamıyorum seni bende, hayır.
Başkalarında da. Bu taşta da yoksun sen.
Artık bulamıyorum seni. Yalnızım ben.

Bütün insanlığın acısıyla yalnızım,
onu seninle hafifletmek için omuzlamıştım;
oysa yoksun, adsız utanç, sen...

Sonradan anlatıldı: "Bir melek geldi derken..."

Ne meleği? Ah geceydi gelen
ağaçlarda yaprakları ilgisizce kımıldatarak.
Havarilerse düşlerinde sıçradılar ancak.
Ne meleği? Ah geceydi gelen.

Görülmemiş bir gece değildi gelen gece;
onun gibi yüzlercesi gelip gider.
Sonra köpekler uyur, taşlar durur öylece.
Ah yaslı bir gece, ah herhangi bir gece
tekrar sabahın olmasını bekleyen.

Melekler böyle yakaranlara gelmez çünkü,
geceler genişlemez bunların çevresinde.
Kendini kaybedenleri her şey bırakır yüzüstü;
babalar onları terk ederler,
kapanır onlara analar rahmi de.

Kadınların Ozana Türküsü

Bak, nasıl açılmakta her şey: biz de birlikte;
çünkü başka neyiz bu türlü mutluluktan.
Ne ki hayvanda kandı, karanlıktı, işte
ruha büyüdü bizde, ve haykırır durmadan

ruh olarak. Ve sensin haykırdığı böyle.
Onu ancak görünüm gibi alırsın oysa
gözlerinden içeri: usul, isteksiz öyle.
Bu yüzden deriz ki, sen değil misin yoksa

haykırdığı böyle. Sen değil misin peki,
içinde yitersek büsbütün yiteceğimiz?
Özgede bundan arta olabilir miyiz ki?

Bir türlü kalmaz bizimle Sonsuz, hep kaçar.
Sen ama var ol, sen ağız, duyalım diye biz
onu, sen ama, sen, bizi-diyen: var ol sen, var.

Ozanın ölümü

Yatıyor. Yüz hatları sert yastıkta
solgun ve yadsır gibi durmakta,
dünya ve dünya üstüne tüm bilinen
onun duyularından koparak
ilgisiz yıla tekrar çekildiğinden.

Bilmiyorlardı onu yaşarken görenler
bütün bunlarla arasında nice birlik var;
evet, bu derinlikler, bu çimenler
ve bu sular y ü z ü y d ü onun, bunlar.

Ah, evet, onun yüzüydü bütün uzaklar da
onu hâlâ isteyen, onu hâlâ arayan;
maskesiyse, ürküp can çekişen orda,
narin ve açık, yarılan bir meyve sanki
havada çürüyüp duran.

Buda

Dinliyordu sanki. Sessizlik: bir uzaklık...
Çekeriz kendimizi, onu biz işitmeyiz.
Yıldız o. Ve başka büyük yıldızlar artık
durur çevresinde, bizim görmediğimiz.

Ah, her şey o. Gerçekten, bekler miyiz bizi
görmesini? Ona gereği var mı bunun?
Durup ayaklarına atsak kendimizi,
derinliği, hayvan gibi, değişmez onun.

İçinde, çünkü, milyonlarca yıldan beri
döner durur bizi ayaklarına çeken.
Unutan, yaşadıklarımızı hepten;
ve yaşayan, bizi atan şeyleri.

Panter

Bakışı, gözlemekten öylesine yorgun ki
parmaklıkları, bir şey tutmaz olmuş artık.
Binlerce parmaklık durur önünde sanki,
dünya yok ötede, yalnız binlerce parmaklık.

Yumuşak gidişi kaygan güçlü adımlarının
en küçük değirmiler boyunca hep dönen,
kudret oyunu sanki çevresinde bir ortanın
ki yaman bir istem uyuşmuş orda hepten.

Yalnız, aralanır gözperdesi zaman zaman
sessizce — Derken bir görüntü girer de,
geçerek gergin sessizliği arasından
üyelerin, kalır yürekte diner de.

İspanyol dansözü

Eldeki bir kibrit nasıl, ah,
alev almadan, her yana salarsa
titreyen dillerini — tıpkı öyle, halkası
içinde yakın seyircilerin, ateşli ve parlak
başlar onun titreyen dansı.

Ve alev kesilir ansızın.

Bakışıyla tutuşturur saçlarını kadın
ve korku bilmez bir sanatla birden
döndürür eteklerini ateş kasırgasına;
çıplak kolları bu yangından dışarı uğrar
ürküp uyanan yılanları andırırcasına.

Ve sonra: sıkıştırınca ateş çepçevre,
kavradığı gibi fırlatır onu yere
pek gururlu, buyuran bir eda ile hem
ve seyreder: ateş kudurmaktadır orda
ve alev alevdir daha, baş eğmez bir türlü.

Ama kadın emindir, üstün geldiğinden;
ve tatlı bir gülümsemeyle kaldırıp yüzünü
söndürür ateşi küçük, sağlam ayaklarla hemen.

Halayık mezarları

Yatarlar uzun saçları içre, esmer yüzleri
kendi içlerine, taa derinliklerine çekilmiş.
Kapalı gözler, sanki pek çok uzaklığa karşı duran.
İskeletler, ağızlar ve çiçekler. Ağızlarda
küçük satranç taşları gibi düzgün dişler
iki fildişi sırasınca dizilmiş.
Ve çiçekler, sarı inciler ve ince kemikler
ve eller ve giysiler — içe düşmüş yürek üzre
kumaş atkısı, çürüyen. Oysa orda,
şu yüzüklerin altında, tılsımların altında
ve göz mavisi taşların (o sevgili andaçların) altında
cinsiyetin sessiz dehlizi durur daha,
kemerli damına dek çiçek yapraklarıyla dolu.
Sarı inciler yine, yer yer saçılmış —

pişkin balçıktan tabaklar, değirmisi
kendi resmiyle süslü — eskiden çiçekler gibi kokan
yağ vazolarının yeşil kalıntıları —
küçük tanrı heykelleri de: aile sunakları,
halayık gökleri esrik tanrılarıyla!
Yerinden oynamış yüzük kaşı, yassı tılsım böcekleri
ve küçük heykelleri kocaman cinsiyetin;
gülen bir ağız ve oynayan kızlar ve koşucular,
belki hayvan ve kuş biçiminde av muskalarının
küçük kopçaları yerine altın tokalar;
ve uzun topluiğneler, garip biçimli çanak çömlek;
ve değirmi, kırık bir çömlek parçası, kırmızımsı
yüzeyinde gergin bacakları bir çift atın
belirir girişler üstündeki karanlık yazıtlar gibi.

Ve çiçekler yine, saçılmış inciler,
bir küçük çengin ışıldayan beli
ve sonra, buğular gibi dökülen örtüler arasında,
sanki kozamsı ayakkabıdan çıkmış
topuk, bir canlı kelebek gibi tıpkı.

Yatarlar öylece, şeylerle dolup taşarcasına,
değerli şeylerle, mücevherlerle, oyuncaklar,
incik boncuk,
kırık dökük şeylerle (ne düşmüşse içerlerine),
ve bir ırmak dibince karanlık.

Onlar ırmak yatağıydılar:
hiç durmadan üzerlerinden kısa, tez dalgalarca
(hepsi ileri doğru, bekleyen bir hayata zorlayarak)
nice gencin gövdesi fırlardı paldır küldür,
ve erkek ırmaklar kükrerdi içerlerinde.
Ve zaman zaman oğlanlar, çocukluğun dağlarından
çıkarak, ürkek akıntılarca inerlerdi
ve dipte bulduklarıyla oynarlardı,
düşen duygularıyla birden kavranıncaya dek:

Derken sığ, billur sularla doldururlardı
bu geniş suyollarını baştan başa,
daha derin yerlerde çevrintiler açarlardı;
ve ilk olarak yansıtırlardı yaygın kıyılarla
uzak çığlıklarını kuşların: yukarlarında,
hiçbir yerde kapanmayan bir göğe çiçeklenirken
yıldızlı geceleri bir güzelim ülkenin.

Orpheus, Euridike, Hermes

Ruhların dipsiz, garip madeniydi bu.
Ve onlar, sessiz gümüş damarları gibi
ilerlerdi bu madenin karanlığında. Arasında
köklerin, insanlığa akan kan fışkırırdı
karanlıkta ağır somaki parçalarınca.
Başka şey yoktu kırmızı.

Ama kayalar vardı,
düşümsü ormanlar. Boşluk üstünde köprüler,
ve bir manzara üstündeki boz, yağmurlu bir gök gibi
uzak yatağının taa üstünde asılı kalmış
o büyük göl sonra: boz, yansıtmayan.
Ve çimenlikler arasında, yumuşak ve sabırlı,
ağarsın diye serilmiş uzun keten bezince
görünürdü tek yolun ensiz, soluk kesimi.

Onlar işte bu tek yola yaklaşırlardı.

Önde ince uzun er kişi, sırtında göğel üstlük,
önüne bakardı hep, dilsiz bir sabırsızlık içinde.
Adımları yutar, tıkınırdı yolu parça parça
durup çiğnemeden; dökülen kıvrımlardan
elleri sarkardı, ağır ve yumruk yumruk,
canlı çengin artık farkında olmadan:
soluna kök salan çengin,
nasıl sarılırsa gül sarmaşıkları zeytin dalına.
Duyuları bölünmüşe benzerdi: çünkü,
görmesi bir köpek gibi koşarken önünde,
dönüp geri gelir, dinelirken ikide bir,
uzak ve beklerken, yolun öbür dönemecinde —

işitmesi hep geri kalırdı bir koku gibi.
Ona öyle gelirdi ki zaman zaman işitmesi
geri uzardı öbür kişilerin gelişlerine;
bu çıkış yolunu izlese gerekti onlar da.
Derken arkasında bir şey yoktu yine
kendi ayak sesinden, üstlüğünün yelinden başka.
Ama kendini hâlâ geldiklerine inandırırdı;
geliyorlar derdi yüksek sesle, sönmesini dinlerdi sesinin.
Onlar gelirdi hâlâ, yalnız iki kişiydi
yürüyen, korkulu, çekingen. Dönüp
bakabilseydi bir kez (geri bakmak
bu işi bozmak olmasaydı bir,
bu daha bitmemiş) onları görebilirdi besbelli,
kendisini sessizce izleyen iki tez-gidişliyi:
Yolculuk ve uzak haber tanrısı, başında
parlak gözlerini saklayan gezi başlığı,
önünde tuttuğu ince değnek,
hafif çırpınan kanatlar topuklarında;
sol elindeyse, kendisine emanet, k a d ı n.

O, öyle sevgiliydi ki, tek çalgıdan yükselen yas
daha çoktu bütün kadın-yasçıların yasından —
içinde her şeyin bir daha buluştuğu
bir yas dünyası yükselmişti: orman ve vadi
ve yol ve köy, tarla ve ırmak ve hayvan —
bu yas dünyasının çevresinde dönerdi
bir başka yeryuvarlağının çevresinde döner gibi
bir güneş
ve yıldızlarla yüklü, sessiz, bütün bir gök,
biçimsiz yıldızlarıyla bir yas göğü—
o, öyle sevgiliydi.

Ama işte yürürdü tanrıyla el ele,
adımları uzun kefeniyle çevrili,
kararsız, usul ve sabırsızlanmadan.
Sarınmış kendine, vakti yakın biri gibi,
ne önlerinde yürüyen adamı düşünürdü,
hayata yükselen yolu ne de.
Sarınmış kendine, gezinirdi. Ölmüşlüğü
onu bir dolgunluk gibi doldururdu.
Tatlılıkla, karanlıkla dolu bir meyve gibiydi
büyük ölümüyle; öyle yeniydi ki bu ölüm,
şimdilik kadın bır şey alamazdı içeri.

Bir yeni kızlığa ermişti,
dokunulmazdı. Akşamın gelmesiyle kapanan
bir çiçek gibi kapanmıştı cinsiyeti.
Solgun elleri karılık etmek alışkanlığından
öyle uzaklaşmıştı ki, ince tanrının
götürürken sonsuz yumuşak değinmesi bile
onu tedirgin ederdi bir aşırı senlibenlilik gibi.

Ozanın şiirlerinde sık sık yansıyan
o sarışın kadın değildi artık;
ne kokusuydu geniş sedirin artık, ne adası,
ne de şurdaki adamındı artık.
Şimdiden uzun saçlar gibi çözülmüştü,
yağan yağmur gibi her yere sunulmuştu,
çok türlü bir azık gibi dağıtılmıştı.

Köktü şimdiden.

Ve birdenbire,
tanrı elinden tutunca, acı bir
çığlıkla söyleyince şu sözleri: "Geri baktı!" —
bir şey anlamadı, dedi yavaşça: "Kim?"

Oysa uzakta, parlak çıkış yerinde karamsı,
biri dururdu her kimse, yüzü
belli değildi. Durur ve görürdü
nasıl, çimenler arasındaki yol kesiminde,
haber tanrısının, yüzünde acı, sessizce döndüğünü
gitmek üzre ardından o şeklin:
aynı yoldan geri dönmekte olan,
adımları uzun kefeniyle çevrili,
kararsız, usul ve sabırsızlanmadan.

Alkestis

Derken ordaydı Elçi birdenbire,
tam düğün şöleni coşkudan kaynarken
atılmıştı yeni bir unsur gibi ortaya.
Cümbüştekiler duymadılar tanrının
gizlice girdiğini; ıslak bir üstlük gibi
sımsıkı sarınmıştı çünkü tanrılığına,
hani kendilerinden biriydi nerdeyse
salondan geçerken. Ama birden,
çene çalan konuklardan biri gördü
salonun genç efendisi nasıl üst masada
kavrandı sanki yukarı doğru; yaslanmıyor artık,
her yerde ve bütün varlığıyla
bir garip ve korkunç isteği yansıtmada.
Ve hemen, karışım durulmuş gibi,
sessizlik oldu: biraz tortusuyla, tam dipte,
bulutlu yaygaranın; ve çöken boşboğazlığın
posasıyla, şimdiden salarak
yavanlaşmış, içi boş kahkahanın kokusunu.
Derken tanıdılar ince tanrıyı;
ve dinelirken orda, iç görevle yüklü
ve yalvarılmaz — nerdeyse bildiler.
Ama söylenince baktılar ki, bütün bilgilerin
üstünde bu, bütün anlayışın ötesinde.
Admetus ölecek. Ne zaman? Şimdi, bu saat.

O, gerçi, kırmaya başlamıştı parça parça
korku kabuğunu; ve durduğu yerden ellerini
uzatırdı pazarlık etmek için tanrıyla.
Yıllar için, hem tek gençlik yılı için,
aylar için, haftalar için, birkaç gün için, ah!
gün değil, geceler için, bir teki için,
bir gece için, yalnız bu gece için: yalnız bu.
Tanrı kabul etmedi; derken o bağırdı,
çığlık çığlığa bağırdı, tutmadı hiç, bağırdı
anası nasıl bağırdıysa doğarken o.

Ve yaklaştı biri, yaşlı bir kadın;
derken babası geldi, yaşlı babası;
ikisi de dururdu, yaşlı, çok eski, umarsız,
bağıran kişinin yanında; o birden, ilk kez böyle
yakından baktı onlara, durdu, yutkundu ve dedi:

Baba,
sence bu çok mu önemli, şu tortu,
şu posa, yutkunurken sana engel olan?
Git, boşalt onu. Ya sen, yaşlı kadın, sen,
Ana,
niye burdasın daha? Doğum yaptın ya.
Ve tuttu onları, sunguluk hayvanlar gibi,
kavradı sımsıkı. Derken bıraktı birden,
itti yaşlıları; parıl parıl, esinlenmiş
ve soluk soluğa, bağırdı; Kreon, Kreon!
ve başka hiçbir şey, yalnız bu ad.
Ama yüzünde bir şey belirdi
dile getirmediği; önermeyi özlerdi bunu,
alı al moru mor, karmakarış masanın
ötesinde duran genç arkadaşa, sevgiliye.
Bak, yaşlılar (işte orda) kurtulmalık olmuyorlar,
yıpranmış onlar ve zavallı ve nerdeyse değersiz,
oysa sen -başkasın, sen, bütün güzelliğinle —

Ama artık göremezdi arkadaşını,
geride kalmıştı çünkü. Oydu gelen,

sanki bildiğinden az daha ufaktı,
solgun gelinliği içre hafif ve üzgün.
Ötekiler, sokağından başka bir şey değil onun;
bu sokak boyunca gelir de gelir o (öylesine bir acıyla
uzanmış kollarında olacak kendisinin, çok geçmeden).

O beklerken, konuşur genç kız, ama kendisiyle değil.
Tanrıyla konuşur ve tanrı dinler onu
ve hepsi duyar, sanki, tanrının içinde:

Kimse geçemez onun yerine. Benden başka.
Ben geçerim. Çünkü hiç kimse benim gibi
varmadı her şeyin sonuna. Ne kaldı
o eski benden? Ölmekten başka nedir ki bu?
Sana söylemedi mi, seni gönderen tanrıça,
ki içerde beni bekleyen döşek
ölüler ülkesine adanmıştır? Ben veda ettim.
Veda üstüne veda.
Ölen hiç kimse bundan fazlasını diyemez. Benim gitmem,
şimdi kocam olan erkeğin altında gömülünce,
belki çözülüp gider diyedir bütün bunlar.
Götür beni: şimdiden ölmekteyim onun uğrunda ben.

Ve açık denizlerde değişen bir yel gibi
yaklaştı kadına tanrı, sanki cansız,
kocasından ırayıvermişti birden
ve bir andaca gizlenmiş olarak, fırlattı
ölümlü yüz erkeğin hayatını kendisine. Şaşkın,
sendeleyerek ilerledi genç çifte doğru
ve kavradı düşteymiş gibi. Onlar,
ağlaşan kadınların toplandığı giriş yerine

varmışlardı nerdeyse. Ama tanrı bir daha gördü
genç kızın yüzünü, erkeğe doğru dönen,
umut gibi parlak bir gülümseyişle gülümseyen;
kız sanki söz verirdi: dönecek yine,
büyüdükten sonra, derinliklerinden ölümün,
ona, yaşayana —
Hemen elleriyle genç
kapayıverdi, diz çöküp, yüzünü; görmesindi
başka şey, o gülümseyişten sonra.

Venüs'ün doğuşu

Bağırmalar, kargaşalar, patırtılarla geçen
o korkunç gecenin sabahında —
yarıldı bir daha deniz çığlık çığlığa.
Ve çığlıklar dinerken usul usul
ve göğün soluk tanyerinden, başlangıcından
dilsiz balıklar karanlığına dökülürken geri —
deniz doğurdu.

İlk ışınlar titreşirdi köpüren saçlarında
geniş dalga mehbilinin; kenarında
yükselirdi kız, apak ve şaşkın ve ıslak.
Ve körpe yeşil yaprak nice kımıldarsa,
gerinir, açarsa kıvrımları bir bir usulca,
öyle açılırdı serinliğe gövdesi kızın,
el değmemiş tanyeline.

Yükselirdi dizler ay gibi yukarlara doğru
uylukların bulut-sınırlarına dalmaya;
dar gölgesi baldırların çekilirdi,
ayaklar uzar, ışıklanırdı;
içki içenlerin boğazları gibi dipdiriydi
bütün eklemler.

Karın, leğen boşluğunda dururdu
çocuksu bir elde körpe bir yemiş gibi.
Orda, ensiz kadehinde göbeğin,
bu dupduru hayat gizliydi karanlıkla birlikte.
Altında küçük dalga kabarırdı hafiften

ve zaman zaman sessiz bir damlanın pırıldadığı
bele doğru ilerlerdi durmadan.
Gerçi yarı saydam ve gölgesiz daha,
dururdu, nisanda huş ağaçları gibi,
ılık, boş, hiç saklanmamış, mehbil.

Omuzların değişken terazisi
dengedeydi dimdik gövdeyle şimdi:
pınar gibi çıkardı gövde leğen boşluğundan
ve yavaş yavaş inerdi uzun kollarda
ve saçların gür dökülüşünde daha tez.

Derken usul usul gelirdi yüzün ilerlemesi:
sarkmasının kısalmış donukluğundan
duru, yatay yükselişe.
Çenede son bulur da birden.

Artık fıskıye gibi uzarken boyun,
özsuyun yürüdüğü çiçek sapı gibi,
uzamaya dururdu kollar da, kıyıya doğru ilerleyen
kuğu boyunları gibi tıpkı.

Derken bu gövdenin donuk tanağartısı başlardı
sabah yeli gibi, ilk derin soluk gibi.
Damarağaçlarının incecik dallarında
bir fısıltı yükselirdi; ve başlardı kan
daha derin yerlerde şırıldamaya.
Büyüdükçe büyürdü bu yel; atılır da
soluğunun bütün gücüyle yepyeni göğüslere,
şişirirdi, zorlar dururdu içerden —
göğüsler, ufukla dolu şişkin yelkenler gibi,
kıyıya sürerdi bu canlı kızı.

Böylece karaya çıktı tanrıça.

Arkasında,
— çok geçmeden uzakta bırakmıştı genç kıyıları —
öğleye değin fışkırdı durdu
çiçekler, otlar, ılık, şaşkın,
sanki kucaklanmış da. Ve yürürdü kız ve koşardı.

Ama öğleyin, en ağır saatte
deniz bir daha yükselerek fırlattı
bir yunus dışarı, o yere tam.
Ölü, kızıl ve açık.

Sevgilinin ölümü

Ölümü herkes gibi tanıyordu ancak:
o bizleri alır ve sessizliğe atar.
Ama sevdiği ayrılınca, koparılarak
değil, hayır, çözülerek gözlerinden, kayar

gibi bilinmez gölgelere doğru gidince,
gülümseyişinin ay gibi taa ötelerde
yer aldığını delikanlı hissedince —
artık ordaydı kızın tatlı halleri de.

Birden öylesine bildiktiler ki ölüler,
sevilen dolayısıyla sanki her birine
akrabaydı; başkalarının dediklerine

aldırmadı hiç mi hiç; uğurlu kademli yer,
her zaman tatlı ülke, dedi orası için —
Orda arandı ayaklarını sevgilinin.

Bir ermişin hayatından

Korkular tanıdı, ölüm gibi fırdolayı
kuşatan ve ölüm gibi atlatılmaz pek.
Tıpkı bir oğul gibi beslediği yürek
öğrendi ağır ağır yol almayı.

Ve korkular tanıdı anlatılmayan,
bölmeler gibi şafaksız, karanlık;
ruhundan da vazgeçti ses çıkarmadan
uyanınca ruhu, yanında yatsın diye artık

eşinin ve efendisinin; gerilerde
kaldı kendisi yapyalnız, uzak,
yalnızlığın her şeyi aştığı bir yerde:
ve her zaman sözlerden kaçınarak.

Bir var ki, karşılık olarak buna,
ömür tam bitmeden, özlem çekerken şefkate,
bütün varlıklar gibi kendini de
ellerinde tutmanın erdi mutluluğuna.

Solgun biri

Hafif, ölümünden sonra olduğu,
atkısıyla giyer eldivenlerini.
Süslenme masasından bir koku
o güzel kokunun alır yerini —

kendini eskiden o kokuyla bilirdi.
Şimdi sormaz olmuş artık, kimdi, neyin
nesiydi o (uzak bir akraba mı neydi),
gezinir düşünceler içinde derin

ve titrer üstüne korkulu bir odanın
düzenleyerek iyiden iyiye,
oturur belki hâlâ, neden olmasın,
aynı kız orda diye.

Denizin türküsü

İlkçağ esintisi denizden,
deniz yeli geceleyin:
kimseye değil bu gelişin;
uyanık bekleyen
anlamak zorundadır
sana nasıl dayanacak:
İlkçağ esintisi denizden
en eski kaya için, ancak
onun için esen,
saf uzayı parçalayarak
taa uzaklardan gelen...

Nasıl duyar, filizlenen
bir incir ağacı seni
yücelerde ay ışırken.

Muhammed'in yakarması

Gerçi saklandığı yere, pek yüce olan
girince, o bir bakışta tanınan melek
dimdik, görkemli ve parıltılar salan:
yalvardı, bütün iddialardan vazgeçerek,

izin verilsin diye gezgin kalmasına
eskisi gibi, dalgın tacir olarak yani;
okumuşluğu yoktu, - fazla gelirdi ona,
bilginlere de, görmek sözün b ö y l e s i n i.

Melekse, buyururcasına, gösteriyordu
levhasında yazılmış olanı yalvarana
gösteriyor ve istiyordu tekrar: O k u.

Okudu o da: öyle ki, melek hayrandı.
Ç o k t a n okumuş denirdi artık ona,
yapabilendi o, kulak veren ve yapandı.

Görkem içre Buda

Ortalar ortası, tohumlar tohumu,
ey tatlanan badem, kapayan kendini, —
buralardan taa yıldızların durduğu
yere büyür meyven: esenlerim seni.

Bak, bağlı değil bir şey sana, duyarsın;
sürer kabuğun taa sonsuzluğa gider,
o güçlü öz işler orda, sen dolarsın.
Dışardan yalnız bir hale yardım eder,

çünkü başının üstünde güneşlerin
dopdolu, parıl parıl döner dururlar.
Ama çoktan içinde başlamış senin
öyle bir şey: güneşlerden arta yanar.

Meryem'in Hayatı'ndan

Pieta

Acım dolgun artık, adsız
doldurur beni. Katıyım, taşların
içersi gibi kaskatı.
Böyle sertim ya, tek şey bilirim ancak:
Büyümüşsün —
... hem öyle büyümüşsün ki
koskoca bir ağrıya sen,
birtürlü kavrayamaz
yüreğim.
Artık dölyatağımın tam karşısında durursun,
ben artık seni
doğuramam.

Orpheus'a Soneler'den

3
(1 Bölüm)

Gelir tanrının elinden. Ama nasıl, de bana,
kişi tanrıyı dar çengiyle nasıl izler ki?
Uyumsuzluk onun usu. Kesiştiği yerde iki
yürek-yolunun, tapınak yoktur Apollon uğruna.

Türkü, senin öğrettiğin gibi, arzu değil,
değil üstüne düşülen, sonunda kazanılan;
türkü varlıktır. Kolay gelir tanrıya, bil.
Peki ne zaman v a r ı z biz? Tanrı ne zaman

yerle yıldızları bizim varlığımıza harcar?
Bu değil, genç, senin sevmen değil, hayır,
sesin ağzını zorla açsa bile severken, -var

öğren apansız türkünü unutmayı. O kaçar.
Gerçek türkülemede, bambaşka bir soluk vardır.
Amaçsız bir soluk. Tanrıda bir esinti. Bir rüzgâr.

9
(1 Bölüm)

Gölgeler katında bile
çenk yücelten kişiye ancak,
bir ona vergidir, önseziyle
sonsuz övgüyü yaratmak.

Ancak o, ölülerle bir kez
yemişse ölüler gelinciğini,
bir daha yitirmez
seslerin en belirsizini.

Sularında havuzun
yansımalar yüzedursun:
Görüntüyü bulmaya bak.

O çift-ülkede yalnız
olur sesler sonrasız
ve yumuşak.

12
(1 Bölüm)

Selam o ruha, bizi birleştirebilen!
Gerçek hayatımız simgededir ancak.
Yürür saatler küçük adımlar atarak
asıl bizim olan güne eşlik ederken.

Biz, nerde olduğumuzu bilmeyenler,
gerçek bağlantılar kurarız kendimize.
Antenleri aranır durur antenler,
boş uzaklığın getirdiyse...

saf gerginlik. Ey güçlerin musikisi!
Bütün tedirginliklere karşı sizi
sıradan işler değil mi koruyanlar?

Ne denli çalışıp didinse de köylü,
erişemez tohumun yaza dönüştüğü
derinliklere. Topraktandır armağanlar.

18
(1 Bölüm)

Duyuyor musun Yeni'yi, usta?
Sesi nasıl uğultulu, titrek.
Habercileri yola çıkmış da
geliyorlar, onu yücelterek.

Bunca gürültüde, doğrusu,
sağlıklı işitme olmaz ya;
makinanın parçasıdır bu,
övülmek ister doyasıya.

Gör işte makinayı:
nasıl öç alır dönüp azarak
ve zayıflatır bizi, bozarak.

Gücünü madem biz veriyoruz —
o da, sakin, tutkusuz
bilsin bize çalışmayı.

24
(1 Bölüm)

Yadsıyacak mıyız en eski dostluğu, hiç istemeyen
o büyük tanrıları, sert yetiştirdiğimiz kaba
çelik tanımıyor diye; yoksa onları birden
haritanın birinde mi arayacağız acaba?

O zorlu dostlar, elimizden alanlar ölmüşleri,
hiçbir yerde sürtünmezler tekerleklerimize.
Şöleni, hamamı taa uzağa kurduğumuzdan beri
habercileri bir türlü yetişemezler bize,

onları hep geçeriz. Şimdi daha yalnız, daha çok
birbirimize bağlıyız, birbirimizi tanımadan;
artık güzel dönemeçli yollar yaptığımız yok,

hepsi düz. Ancak kazanlarda yanar eski zaman
ateşleri şimdi, o büyüyen çekiçleri bir bir
kaldırarak. Bizim gücümüzse, yüzenler gibi eksilir.

26
(1 Bölüm)

Oysa sen, ey tanrısal, horgördüğün mainadların
sürüsü saldırdığında, türkü söyleyerek sonuna değin
ey güzel varlık, onların çığlıklarını düzenle bastırdın;
yok edenler arasından yükseldi senin kuran ezgin.

Hiçbirinin, ne denli uğraşıp kudursalar da,
başınla çengini yok etmek gelmedi elinden;
yüreğine attıkları ağır taşlar da, sana değerken
işitme gücüyle donandılar, yumşadılar da.

Sonunda paramparça ettiler seni, öfke zoruyla;
sesinse aslanlarla kayalarda yer almıştı çoktan,
ağaçlarla kuşlarda. Oralarda türkü söylersin hâlâ.

Sen ey yiten tanrı! Sen ey son bulmayan iz!
Seni ancak düşmanlık parçalayıp dağıttığından,
doğanın hem dinleyenleri hem de ağzı olmuşuz biz.

13
(II Bölüm)

İlerde ol bütün ayrılışlardan, hepsi arkanda kalsın
kış gibi, şu geçip gitmekte olan.
Çünkü öyle sonsuzca kıştır insan kışın
ki yenilmez artık yüreğin, kışı bir atlatırsan.

Ölü ol hep Euridike'de, yüksel daha da
türkü söyleyerek, yüksel daha da överek saf duruma.
Burda, düşüşler ülkesinde, çökenler arasında
bir kadeh ol tınlayan, kırılırken bile tınlayan ama.

Ol, ve bil olmamanın koşullarını da,
içten titreşiminin sonsuz kaynağını da,
tam olarak tamamlayasın diye bu tek seferde onu.

Kullanılmışlara, dolmuş doğanın dilsiz ve sessiz nesneler
ambarına, o sayılmaz niceliklere, katıver
kendini sevinçle, ve sil hesabı en sonu.

29
(II Bölüm)

Duy, nice uzakların sessiz dostu,
soluğun uzayı nasıl çoğaltır.
Çan kulelerinden, o karanlık, ulu —
yankılan artık. Seninle ağır ağır

beslenen, bu besinle güçlenecek.
İçlidışlı ol, benimse değişimi.
En mutsuz yaşantın nedir şimdiye dek?
Şarap kesil, içmek acı geldi mi.

Şu ölçülmez gecede büyülü kudret ol
duyularının yol kavşağında derken,
anlam ol o garip karşılaşmaya sen.

Yersel olan unutursa seni bir yol,
durağan yeryüzüne de: akarım.
Yürük sulara seslen: varım.

Kitaplarında Yer Almamış Şiirlerinden

Harcanmış yıldızların

Harcanmış yıldızların taşkın gökleri
parıldar kederin üstünde. Yastığa değil de
yukarlara ağla. Oralarda, ağlamaya yakın,
solan yüze yakın,
açıldıkça açılarak, başlar
kendinden geçiren evren uzayı. Kim önler;
sen ordayken bir kez,
o akıntıyı? Kimse. Ancak sen,
her yıldız heybetle yönelmişken sana
birden karşı durursan. Solusana.
Solusana yerin karanlığını, bir daha
baksana yukarlara. Bir daha. Hafif ve şekilsiz
iğilmekte yukarlardan derinlikler sana doğru.
Gece içre çözülmüş olan yüz
uzay açmakta seninkine.

Büyük gece

Sık sık bakardım, önceki gün başlayan pencereden
durup bakardım sana. Yeni kent beni hâlâ
uyarırdı sanki; ve sır açmayan manzara
ben yokmuşum gibi kararırdı. En yakın şeyler
aldırmazlardı kendilerini yanlış anlamama. Sokak
yükselirdi fenere doğru: görürdüm, garipti bu,
— karşıda, lambayla aydınlanan, duygudaş bir oda —
tam ben de katılacakken, fark ederler, kapatırlardı
pancurları.

Dururdum. Bir çocuk ağlardı derken. Evlerdeki anneler
— neye yararlar bilirdim, ve bilirdim
bütün ağlamaların avunmak bilmez kaynaklarını da.
Ya da bir ses şarkı söylerdi, umulansa
aşılmış olurdu biraz; ya da öksürürdü aşağda
sitem dolu bir ihtiyar, vücudu haklıymış gibi
daha yumuşak bir dünyaya karşı.
Derken bir saat çalardı —

— bense geç kalırdım saymakta, kaç olduğunu
anlayamazdım —
Yabancı bir çocuk, sonunda oyuna çağrıldığında
topu nasıl yakalayamazsa daha, ötekilerin
kolayca oynadığı oyuna bir türlü katılamazsa,
bakar durursa, nereye: öyle bakardım ben de ve birden
anlardım ki s e n s i n bana yoldaşlık eden,
benimle oynayan, ergin gece; ve bakardım sana.
Kuleler kudururken, gizli yazgısı bir kentin
dört bir yanımda dururken ve sezilmez dağlar
yer alırken bana karşı; ve yabancılık,
daralan çemberler içre, acıkmışçasına pusu kurarken
duygumun rasgele alevleri çevresinde: sen, ey yüce,
utanmazdın beni tanımaktan. Soluğun
üzerimden geçerdi. Senin böylesine ağır durumlara
gülümsemen, içime girerdi benim.

Sen, taa baştan

Sen, taa baştan
yitirilen sevgili, hiç karşılaşılmayan,
bilmem hangi sesler hoşuna gider senin.
Ben artık, geleceğin dalgası kabarırken,
görmeye çalışınam seni. Bendeki en büyük
görüntüler, denenmiş uzak manzara,
kentler ve kuleler ve köprüler ve beklenmedik
dönemeçleri yolun
ve bir zamanlar tanrılarla
örülmüş toprakların gücü:
yükselirler içimde anlatmak için
hep kaçınan seni.

Ah, bahçelersin sen,
ah, böylesi bir umutla
seyrettim onları. Kır evinde
bir açık pencere, —ve sen nerdeyse attın adımını
bana doğru dalgın. Sokaklar buldum,—
daha yeni yürümüştün onlarda sen;
bazen de esnaf dükkânlarındaki aynaların
senden başları dönerdi hâlâ, ve irkilip geri verirlerdi
apansız görüntümü. Kim bilir, aynı kuş muydu
ikimizin içinden öten, ayrı ayrı
dün akşam?

"Erkek ölecektir, çünkü onları tanıdı"

(Ptah-hotep'in Deyişlerinden. Papyrus Prisse, İ.Ö. 2000)

"Erkek ölecektir, çünkü onları tanıdı." Ölecek
dilegelmez çiçeğinden gülümseyişlerinin. Ölecek
yumuşak ellerinden. Ölecek
kadınlardan.

Ölüm-getirenleri, onları türküleyecektir genç,
ilerlerken onlar gönül-uzayında gencin, yukarlara.
Çiçeklenen bağrından
türküleyecektir onları:
erişilmez olanları! Ah, benzemezlikleri!
Duygusunun doruklarından
öte ağar, geçerler, boşaltarak
tatlı-değişen geceyi, bırakılmış
ovasına kollarının. Onların parlaklığından esen
yel, hışırdatır gövdesinin yapraklarını. Akışır
dereleri parlaya parlaya hem.

Bir var ki erkek
ürperecektir sessizlik içre. O
duygularının sıradağlarında
yolunu yitiren geceleyin,
sessiz duracaktır.

Yaşlanan gemici nasıl sessiz durursa,
katlandığı korkular
oynaşırken içinde, —titreyen kafeslerde sanki.

Yüreğin dağlarında, açıkta

Yüreğin dağlarında, açıkta. Bak, ne küçük orda,
bak: sözün son köyü ve yukarda,
o da ne denli küçük ama, yine de son bir
çiftliği duygunun. Görüyor musun?
Yüreğin dağlarında, açıkta. Eller altında
taş temel. Burda bile
bir şey çiçeklenir; dilsiz uçurumdan
bir bilmeyen bitki çiçeklenir türkü söyleyerek havaya.
Ya bilen? Ah, o başladı bilmeye
ve sustu artık, yüreğin dağlarında, açıkta.
Gezinirler orada bozulmamış bilinçler,
nice güvenli dağ hayvanları,
ordan geçerken dururlar. Ve büyük korunaklı kuş
döner doruğun saf yadsımasının çevresinde. Ama
korunaklı değil burda, yüreğin dağlarında.

Zaman zaman, nice tanısak da

Zamana zaman, nice tanısak da aşkın manzarasını
ve ağlayan adlarıyla o küçük kilise avlusunu
ve korkunç sessiz vadiyi, içinde başkalarının
son bulduğu: zaman zaman ikimiz birlikte gideriz
altına yaşlı ağaçların, tekrar tekrar yatarız
çiçeklerin arasında, göğe karşı.

Aşkın başlangıcı

Ey gülümseyiş, ilk gülümseyiş, bizim gülümseyişimiz.
İnsan nasıl da o: ıhlamurların kokusunu soluyuş,
park sessizliğini dinleyiş, birden, birbirimizdeyken,
yukarlara bakış ve şaşkınlık, gülümseyinceye dek biz.

O gülümseyişte anımsanması vardı
bir tavşanın, karşıki çimende
oynayan. O gülümseyişin çocukluğu
böyleydi. Daha ağırbaşlı bir etki bıraktı onda
sonradan gördüğümüz kuğunun devinmesi:
durgun havuzu bölüyordu kuğu, sessiz akşamı
ikiye bölercesine. Ve saf, açık göğe çizilmiş,
gelecek gecelerle kaynaşan ağaçların tepeleri
o gülümseyişin taslağını çizmişlerdi
yüzümüzde esriyen geleceğe karşı.

Musa'nın ölümü

Hiçbiri, ancak karanlık, düşük melek
istekliydi; aldı silahları, çağrılmış olana
yaklaştı ölümce. Arkaya doğru, yukarı doğru
gürültüler, patırtılar salarak
haykırdı göğe: Yapamam!

Çünkü Musa gür kaşlarını kaldırmadan
farkına varmış ve devam etmişti yazmaya:
kurtaran sözleri ve sonsuz adı.
Ve saftı gözleri kaynağına dek gücün.

Bu yüzden Tanrı, koparark göğün yarısını
yöneldi aşağlara, dağı yerle bir etti;
yatıştırdı ihtiyarı. Düzenlenmiş barınağından
çağırdı ruhu; çıkıverdi o da! ve anlattı
nice ortak şeyler, sayısız dostluklar.

Ama yetti sonunda. Yeterdi artık,
tamamdı. Derken ihtiyar Tanrı yavaşça
iğdi ihtiyar yüzünü ihtiyara. Onu
kendisinden çekerek öpücüklerle
daha büyük yaşına aldı kendinin. Ve
yaratan ellerle yeniden kurdu dağı;
dünyanın öbür dağları arasında
herhangi bir dağdı şimdi o...
insanlarca tanınmayan.

Musikiye

Musiki: heykellerin solunması. Belki:
resimlerin sessizliği. Sen, sözlerin
bittiği yerdeki söz. Sen, geçip giden
yürekler yönünde dikey duran zaman.

Neye dönük duygular? sen ey, duyguların
neye değişimi? — işitilen manzaraya.
Sen, yabancı: musiki. Sen, bize büyük gelen
yürek-uzayı. En içerde bizim olan,
sınırlarımızdan taşarak bizi aşan —
en kutsal ayrılış: en içtekinin bizi
uygulanmış uzay gibi kuşattığı yer, havanın
öbür yanı gibi:
saf,
devce,
artık barınılmayan.

Nasıl yetişmeye çalışır

Nasıl yetişmeye çalışır bize çocukluk
ve bildirir ki bizdik onu ciddiye alan.
Gerçi ondan biraz yukarı çıkmış olduk
ama tırmandı o da; ve bütün kuşkulardan

öte saydığımız şeyler durumsatarak
şaşırtsa bizi, o, çıkmazdan sıyrılabilir.
Bir ses demiyor mu, ayakta duruyorsak,
derin çocukluk destek olduğu içindir.

Ancak onun sayesinde akrabayız biz
bütün atalara, hayatımızı daraltan
hesaplı yaşamaktan onunla vazgeçeriz;

buluşma yeriyiz yürekle yıldızın da,
ve bir şeyiz her nasılsa sevilip aranan
bolluk, gece ve çalkantılar dünyasında.

Antistrophe'ler

Sizin, ey kadınlar, burda gezinmeniz,
burda, aramızda, üzüntülü;
bizden korunaklı değilsiniz, yine de
kutsayabilirsiniz kutsayanlar gibi.

Nereden,
sevgili göründüğünde,
alırsınız geleceği?
Daha tam gelmeden.
En son durağan yıldıza dek
uzaklıkları tanıyan
ürker fark ederken
sizin görkemli yürek-uzayınızı.
Onu, kalbalıkta, nasıl kurtarıyorsunuz?
Siz ey, kaynaklarla ve geceyle dolu olanlar.

Sizler miydiniz gerçekten
bir zamanlar çocuk olan,
okula giden,
ağabeylerce dürtüklenen?
Siz ey, kaynaklarla ve geceyle dolu olanlar.
Biz daha çocukluğumuzda
kendimizi çarpıtıp çirkinleştirirken,
sunaktaki ekmek gibiydiniz siz.

Çocukluktan kopuş
zarar vermedi size. Bir anda
bütünlendiniz, sanki Tanrıda birden
olağanüstü bir değişme oldu da.

Biz, dağdan kopmuş,
çocukken çoğu kez
kenarlar keskin, belki
bazen mutlu yontulmuş;
biz, kaya parçaları gibi,
düşüp ürkütürüz çiçekleri.

Daha derin toprağın çiçeklerini,
bütün köklerin sevdiği;
sizi, Euridike'nin kızkardeşlerini,
yükselen erkeğin arkasında
hep kutsal dönüşle dolu olan sizi.

Biz, kendi kendini incitenler,
incitmeye can atanlar, ve gereksinip
incitilmeye can atanlar yeniden;
biz, öfkenin yanıbaşında
uyuklayan silahlar sanki.

Siz, nerdeyse koruyan, hiç kimsenin
korumadığı yerde. Sizi düşünmek
gölgeli bir uyku-ağacı gibidir
yalnızın kuş sürülerine.

Biz, boğuşulan gecelerde,
yakınlıktan yakınlığa düşeriz;
ve sevgili eriyen bir gölken,
irkilten bir taşız biz.

Ey güçlü yıldız

Ey güçlü yıldız, yardım gereksinmeyen—
oysa öbür yıldızlar parıldamak için
karanlık olmasını isterler gecenin.
Yetkinleşmiş olan yıldız, batarken —

öbür yıldızlar dönmeye daha yeni
başlarken ağır ağır genişleyen gecede.
Aşk rahibesinin büyük yıldızı, duygu seni
kendiliğinden tutuşturuverir de

ışıklar salarsın, hiç mi hiç kömürleşmeden;
sen, güneşin battığı yere batarsın:
bin katlı doğuşlar aşarsın
o saf batışınla sen.

Meyve

Tırmandı topraktan, tırmandı, tırmandı da
sessiz gövdede saklı kalmayı bildi
ve berrak çiçekte alev kesildi
ama tekrar saklandı da.

Verimlilik sağladı bir yaz boyu
gece gündüz ağrı çeken ağaca, içten;
ve kendini bir kalabalık gibi duydu,
güler yüzlü uzaya taşmak isteyen.

Ve değirmilik içre görünürken şu an
tamamlanan dinlenişiyle yetkin,
iner yine kabuğunun altından
merkezine, kendinden emin.

Dünya sevgilinin yüzündeydi

Dünya sevgilinin yüzündeydi —
ama birden boşanıverdi:
kavranmaz artık, dünya dışarda şimdi.

Neden içmedim, o zaman, elimle kaldırdığımda
sevgilinin dalgın yüzünden
dünyayı — öyle yakınken, kokusunu tattım da?

İçtim, ah, içtim de kanmadım bir türlü.
Yalnız, öyle dolu, dopdoluydum ki
dünya ile ben — taştım içerken.

Diziden: Geceler

Gece. Sen ey çözülüp derinliklere işleyen
yüz, benim yüzümün karşısında duran.
Ağır basarsın sen
benim en güçlü bakışımdan.

Gece, seyredişimden titreyen,
ama korkmadan;
tükenmez kaynak, yersel nesnelerden
daha sürekli olan;

genç yıldızlarla yüklü, onların
uçan eteklerinden ateş saçarak her yana
taa sessiz maceranın
uzaylararasına:

sen yalnızca orda olmakla
beni aşıp geçsen de;
birleşip karanlık toprakla
alırım göze, var olmayı sende.

R.M.R.
4 Aralık 1875 - 29 Aralık 1926

GÜL, EY SAF ÇELİŞKİ, NİCE GÖZKAPAĞININ ALTINDA
HİÇ KİMSENİN UYKUSU OLMAMANIN SEVİNCİ

Açıklamalar

Sayfa 33: İĞİLİR İŞTE SAAT — Dua saati, dua vakti. Bu kitaptaki şiirler bir rahibin ağzından söylenmiştir.

Sayfa 42: SEN NE YAPARSIN, TANRI — Biz hep bir şeyi yaşarız, ekmeği, gülü, yıldızları, Tanrı'yı yaşarız biz. Demek ki, yaşantı çift kutupludur: yaşayan, yaşanan. Kutuplardan biri söndü mü, öbürü de söner. Tanrı, daha doğrusu, benim Tanrım, benim onu yaşadığım ölçüde vardır.

Sayfa 45: GÖRÜRÜM SENİ — Bu şiir 1897'de, ozan daha Saatler Kitabı'nı tasarlamadan, Lou Andreas Salome için yazılmıştır.
Yunus'un şu iki mısraını hatırlatmıyor mu?..
Eğer beni öldüreler, külüm göğe savuralar
Toprağım anda çağıra, bana seni gerek seni

Sayfa 55: GENİŞ HEYKELTIRAŞ ELLERİYLE TANRI — Bu şiirler, "Strophe'ler" ve "Güz" adlı şiirler, Rodin'in "Tanrı'nın Eli" adlı heykelinden esinlenmiş olabilir.

Sayfa 69: STROPHE'LER — Eski Yunan tiyatrosunda koronun birinci bölümü oyun alanının bir ucun-

dan öbür ucuna, adımlarını mısraların ritmine uydurarak salına salına gider, bu salınıya, koronun ikinci bölümü bir Antistrophe (Karşı-salını) ile cevap verirdi. Strophe, salınarak söylenen türkü oluyor böylece.

Sayfa 71: MERYEM'E MÜJDE — Melek Cebrail'in, Meryem'e, İsa'nın anası olacağını bildirmesi. Sanat tarihinin sık sık işlenmiş temalarındandır.

Sayfa 79: ZEYTİNLİK — İsa'nın bir inanç bunalımını, Tanrı'yı bir an yaşayamamasını, onu yitirince adeta boşluğa düşmesini dile getirse gerek. Çarmıha gerildiğinde de, "Tanrım neden bıraktın beni?" diye haykırır İsa.

Sayfa 89: ORPHEUS, EURİDİKE, HERMES — Eski Yunan efsanesinde Orpheus, dayanamayıp "Acaba geliyorlar mı?" diye geri baktığı için, bir daha yitirir sevgili karısını: Euridike, ölüler ülkesinde kalır. Orpheus, Rilke'nin yorumunda da geri bakar, sevgilisini sanki bu yüzden hayata çıkaramaz; ama, Rilke'ye göre, Orhpeus sözünü tutabilse, Euridike'yi ölüler ülkesinden çıkarsa bile bir şey değişmeyecektir; çünkü kadın, ölmekle "bir yeni kızlığa ermiştir", bir çeşit "dokunulmazlık" kazanmıştır; ölümle öylesine dolu, dopdoludur ki, "bir şey alamaz içeri." Bu, Rilke'nin ölüm anlayışını en iyi yansıtan şiirlerinden biridir.

Sayfa 93: ALKESTİS — Admetus, kendi yerine ölecek birini bulabilirse, yaşayacaktır. Bunu ne baba, ne

ana, ne dost, hiç kimse kabul etmeyince, genç karısı Alkestis onun yerine ölebileceğini bildirir tanrıya.

Sayfa 105: MUHAMMED'İN YAKARMASI — Hazreti Muhammed peygamber olmadan önce sık sık yalnızlığa çekilirdi. Bir gün, dağbaşındayken, Cebrail birden karşısında yer alınca, büyük bir korkuya kapılır; melek, ilk ayetin yazılı olduğu levhayı göstererek "Oku" diye buyurunca, "Ben okuma bilmem, bağışla beni" diye yalvarır. Ama melek ısrar edince, öyle bir okur ki Muhammed... İlk inen ayet, "Ikra" (Oku) diye başlar.

Sayfa 109: PİETA — Meryem'in, oğlu İsa'nın ölüsünü kucağına alarak yas tutması. Bu da, Avrupa sanat tarihinin sık sık işlenmiş temalarındandır. Michelangelo'nun Roma'daki San Pietro Kilisesi'nde bulunan Pieta heykeli bunların en ünlülerindendir.

Sayfa 113 KİŞİ TANRIYI DAR ÇENGİYLE — Trakyalı ozan Orpheus çengini çaldığında, hayvanlarla ağaçlar bile dinlerdi.

Sayfa 118: HORGÖRDÜĞÜN MAİNADLARIN — Orpheus, karısı Euridike'yi ölüm ülkesinden tam kurtaracakken tekrar kaybedince, bütün kadınlardan nefret etmeye başlar. Bunun üzerine, Dionysos'a tapan Trakyalı mainadlar, yani çılgın, vahşi kadınlar onu bir gün parça parça ederek başıyla çengini denize atarlar. Kesik baş şarkı söyleyerek, çengse ezgiler salarak Midilli Ada-

sı'na doğru uzaklaşırlar. Sonradan bu adada bir Orpheus tapınağı kurulur.

Sayfa 127: "ERKEK ÖLECEKTİR, ÇÜNKÜ ONLARI TANIDI" — Rilke'nin kullandığı Ptah-hotep'in deyişi şöyledir: "Bin kişi, kısacık bir saatten düş gibi tat aldılar diye, yok edilecektir. Erkek ölecektir, çünkü onları tanıdı." Onlar dediği, kadınlar.

Sayfa 132: MUSA'NIN ÖLÜMÜ — Musa Peygamberin canını almayı hiçbir meleğin gözü kesmez. Ancak düşük melek, yani Şeytan razı olur buna. Ama Şeytan, Musa'ya yaklaştığında, Tanrı'nın sonsuz adını yazmaktadır Musa. Şeytan ürker, bu işi yapamayacağını bildirir Tanrı'ya. Bunun üzerine Tanrı kendisi gelir ve öpücüklerle alır Musa'nın canını.

Sayfa 135: ANTİSTROPHE'LER — Karşı salını (yukarıda Strophe'nin açıklamasına bak).

Sayfa 143: GÜL, EY SAF ÇELİŞKİ — Rilke'nin kendi mezartaşı için hazırladığı yazıt.

Duino Ağıtları

Duino Ağıtları
Önsöz

I

Rilke, Ağıtlar'a 1912 yılında, Trieste'ye yakın Duino Şatosu'nda başladı. Şatonun sahibi Thurn ve Taxis Hohenlohe Prensesi Marie, yakın arkadaşı olduğundan, aylarca kendi evindeymiş gibi, yalnız kalabilmişti burada. Bir gün, hemen karşılık isteyen bir iş mektubu aldı. Ne yazacağını şaşırmıştı; karmakarışık olan düşüncelerini yatıştırmak, düzene sokabilmek için dışarı çıktı. Zorlu bir fırtına esiyordu; şatonun tam bitiminde başlayan uçurumun dibinde deniz, uğul uğuldu. Dalgın gezinirken, birdenbire fırtınanın içinden ona biri seslendi sanki:

Kim duyar, ses etsem, beni melekler katından?

O akşam Birinci Ağıt tamamdı. Çok geçmeden ikinciyi yazdı. Ama ötekiler için hayli beklemesi gerekti. Altıncı Ağıt'ın büyük bir kısmıyla dokuzuncunun bir-

kaç mısraı 1913'te, İspanya'da yazıldı. Duino'da başladığı Üçüncü Ağıt'ı, yine 1913 yılında, Paris'te bitirebildi. Dördüncü Ağıt'ı 1915'te, Munich'de yazdı.

Birinci Dünya Savaşından sonra yorgun düşmüştü; 1919'da, dinlenmek üzere İsviçre'ye gitti; kesintiye uğramayan, sürekli bir yalnızlık kurmak istiyordu kendine. 1912'de Duino'da başlayan işi bitirmesi gerekti. Bir dostunun yardımıyla, 1921'de Muzot Şatosuna yerleşti. 1922'de beklediği olmuş, dili çözülmüştü yine. Bir arkadaşına çektiği telgrafta "Yedi ağıt tamam" diyordu. Postaneden eve döndüğünde, daha önce yazdığı parçalardan, sekizinci ile dokuzuncu tamamlandı. Birkaç gün sonra, Duino Şatosu'nun sahibi Prenses Marie'ye Onuncu Ağıt'ın da bittiğini taşkın bir sevinçle bildiriyor, diyor ki:

> Birkaç gündür, (hani o Duino'dakine benzer) adsız bir fırtına, bir kasırga vardı içimde, varlığımın bütün örgüsü lif lif olmuş, çözülmüştü, yemeyi içmeyi düşündüğüm yoktu, Tanrı bilir kim besledi beni.
>
> *Ama artık var o. VAR.*
> *Âmin.*
>
> Demek ayakta durabildim buraya dek, baştan sona. Baştan sona. Ve buydu gereken, yalnız bu.
> Kassner'e adadım birini. Bütünü sizindir, Prenses, nasıl sizin olmasın ki! Adı, Duino ağıtları olacak.
> Kitapta (tâ baştan beri sizin olanı size vereme-

yeceğimden) ayrıca adanma olmayacak, yalnız '...nin mülkünden' olacak.

Rilke, kasırgaya benzettiği bu yaratma döneminde yalnız ağıtları tamamlamakla kalmamış, onsekiz günde, elli dört şiirlik Orfeus'a Soneler'i de yazmış, kendisini Muzot'da ziyarete gelen Kippenberg'e eserinin tamamlandığını, artık toplu baskı için hazırlıklara başlayabileceğini söylemiştir.

II

Duino Ağıtları'nın ana simgesi "melek"tir. Buradaki melek, Rilke'nin daha önceki şiirlerinde, örneğin, Görüntüler Kitabı'nda rastladığımız, çocuğu kara düşlerinden kurtaran, yüreğin karanlığından çıkarıp "bütün kuleler üstüne kızıl bayraklar gibi yerleştiren" o yardımcı melek değildir; ana sevgisi gibi hazır ve nâzır bekleyen, belirsiz ve korkulu durumlarda gecenin görüntülerini bildik, zararsız nesnelere çeviren melek değildir. Rilke, Duino Ağıtları'nın meleği geleneğin melek anlayışıyla karıştırılmasın diye, sık sık açıklamalarda bulunmuştur. Ağıtları Lehçeye çevirene yazdığı bir mektupta şöyle der:

> Ağıtlardaki meleğin, Hıristiyanlığın meleğiyle hiçbir ilgisi yoktur; o daha çok, İslâm'ın meleklerine yakındır... Bizim yapmakta olduğumuz, görünürü görünmeyene çevirme işi, ağıtların meleğinde tamamlanmış gibidir artık... Ağıtların meleği, görünmeyende daha yüksek bir gerçeklik derecesinin tanınmasına tanıklık eden varlıktır. Bu yüzden 'ürkünç' gelir bize, çünkü biz, onu sevenler ve değiştirenler, görünüre sarılmaktayız daha.

Rilke, Ağıtların meleği İslam'ın meleklerine daha yakındır derken, Cebrâil'in Muhammed'e ilk kez görünmesini düşünüyordu herhalde: Bir gün Peygamber, Hıra Dağında yapayalnız otururken, Cebrâil ansızın belirince önünde, korkudan dili tutulur, zangır zangır titrer, ve Melek der: OKU! (Rilke'nin daha önce yazdığı şiirler arasında, Muhammed'in Yakarması adlı bir sone vardır.)

Rilke'nin bu 'ürkünç' meleğine daha başka kaynaklar aramak gerekirse, El Greco'nun o nerden gelir bilinmez ışıklar içre devinen, gökle inercesine heybetli meleklerini ve Nietzsche'nin "her şeyin üstünde göğü gibi duran" Üstinsan'ını düşünebiliriz. Sonra, on altıncı yüzyılın ünlü simyacılarından Paracelsus'un melekleri anlatışı var:

> Meleklerin gücü neye mi yeter? Her şeye. Çünkü onlardadır Tanrı'nın bütün bilgeliği, bütün sanatı. Melekler dupduru ve tertemizdirler, uyumazlar, sonrasız bir uyanıklık durumundadırlar. Kişinin gövdesi uykuya kapatılmıştır; bunun içindir ki, meleklerin bilgeliğine, yani Tanrı'nın bilgeliğine ve sanatına erişmek istiyorsa, uyandırılması gerekir.

Ağıtların meleğinde de tam bir uyanıklık, tam bir bilinçlilik vardır; kişinin uyanmaya çalıştığı bütün uykulardan uyanmıştır o; kişinin aşmaya çalıştığı bütün sınırları aşmıştır, bütün zıtlıkları kendinde eritmiştir o; düşünce ve eylem, iç ve dış, görünen ve görünmeyen, gerçek ve ülkü, onda birdir. Bu yüzden, kişi ona baktıkça, kendi yetersizliğini bütün kesinliğiyle duyar

da umutsuzluğa kapılır; ama bu ürkünç varlığın altında ezilirken, birden çakar içinde: "Benim yarıda bırakmak zorunda kaldığım her şeyi tamamlamış, benim bütün özlemlerimi gerçekleştirmiş biri var işte, ben de ona benzemeye çalışmalıyım." Böylece melek, bir yandan yılgı salarken, bir yandan da devinme kaynağı olur kişinin.

Ağıtların, melekten başka bellibaşlı simgeleri, kahramanlar, sevgilerine karşılık görmemiş (hepsi de kadın) büyük sevenler, analar, genç yaşta ölenler, oyuncak bebekler, hayvanlardır; bir de Onuncu Ağıt'ın yasları var. Rilke'ye göre, ozanın ödevi bunları ve bütün nesneleri, ağaçları, testileri, araçları, yıldızları, çiçekleri, evleri, vb. ayrı gayrı gözetmeden dile getirmek, övmektir. Dışarda kendi başlarına duran şeyleri görünmeyenle değiştirerek, yürek nesneleri yapmaktır, Melek'le yarışmaktır.

III

Rilke, Duino ağıtları'nı, yaratıcı gücünün en büyük başarısı sayar, daha önce yazdığı şiirlerin hepsini bunlara hazırlık olarak görür. Ozan bu şiirlerde, kolay kavranmayan, yer yer soyut deyimlerle yüklü bir dil kullanır. Bu dilin güçlüğünden Almanlar bile yakınırlar.

Kitabın sonuna bazı açıklamalar koymayı gerekli buldum. Özel yorumlarla okurun önüne durmak istemediğimden, nesnel bilgiler sunmakla yetindim.

A. Turan OFLAZOĞLU

Thurn ve
Taxis-Honenlohe
Prensesi Marie'nin
Mülkünden

Birinci Ağıt

Kim duyar, ses etsem, beni melekler katından?
Onlardan biri beni ansızın bassa bile bağrına,
yiterim onun daha güçlü varlığında ben. Güzellik
güç dayandığımız Ürkü'nün başlangıcından
özge nedir ki;
ona bizim böylesine tapınmamız, sessizce hor görüp bizi
yok etmediğinden. Her melek ürkünçtür.
Kendimi tutar bu yüzden, yutkunurum
baştan çıkaran çağrısını karanlık hıçkırığın.
Ah, kim var ki
kullanalım? Ne melekler, ne insanlar;
kurnaz hayvanlar bile farkındadır ki
pek rahat değiliz bu yorumlanan dünyada biz. Olsa olsa
yamaçtaki bir ağaç kalıyor bize
her gün görülecek; dünün sokağı kalıyor bize
ve sarsılmaz bağlılığı bir alışkanlığın -
bizi seven ve kalan ve gitmek istemeyen.
Ah, bir de gece var, gece, gökle dopdolu yel
yüzümüzle beslenirken; kime kalmaz ki o, özlenen,
tatlı tatlı büyü bozan, yalnız yüreğin karşısında
yorgun argın durup. Sevenlere karşı daha mı
yumuşaktır o?
Ah, onlar yazgılarını gizlerler ancak kendi aralarında.
Bunu bilmiyor musun daha? At boşluğu kollarından
solunduğumuz uzaylara; belki kuşlar böylece
duyar genişleyen havayı, daha tutkulu uçuşlarında.

Evet, sen baharlara gerektin. Nice yıldız
bekler dururdu sen göreşin diye. Nice dalga

yükselirdi geçmişte sana doğru, ya da
bir açık pencerenin önünden geçerken
verirdi bir keman kendini. Bütün bunlar görevdi.
Ama sen yeterli miydin ki? Beklemek yüzünden
dalgın değil miydin hep, bir sevgilinin gelmesini
bildirirmiş gibi her şey? (Onu barındırmak
sanki elinden gelirmiş gibi; o büyük, garip düşünceler
girip çıkarken sana, sık sık gece yatısına kalırken.)
Özlersen ama, türküle sevenleri; onlar neler duyarlar,
ünü daha yeterince ölümsüz kılınmadı.
Onlar, nerdeyse imrenirdin, o bırakılmış olanlar,
gördün ki
daha çok severler o dindirilmiş olanlardan. Başla
hep yeniden, onların erişilmez övgüsüne;
düşün: ilerler Kahraman, onun batması bile
bir araçtır ancak üst varlığa: son doğumuna.
Ama sevenleri yorgun doğa kendine alır
iki kez yaratılmazmış gibi böylesi güç.
Gaspara Stampa'yı
düşündün mü ki yeterince; sevgilisi çekip giden kız,
bu seven kadının üstün örneğine bakarak
duyabilsin: onun gibi olsam ben de? Bu en eski acıların
daha verimli olması gerekmez mi sonunda bizim için?
Vakti gelmedi mi, sevgide kendimizi
sevgiliden kurtarmanın ve titreyerek katlanmanın:
nasıl katlanırsa ok yaya, gerilen fırlayışta
kendinden arta birşey olmak için. Kalmak
nerede var ki...

Sesler, sesler. Dinle gönlüm, eskiden ancak
ermişlerin dinlediğince: onları dev çağrı
kaldırırdı yerden; ama bu olmaz kişiler
diz çökerlerdi hep, hiç mi hiç aldırmadan:
böyle dinlerdi onlar. Sen Tanrı'nın sesine
dayanamazsın, nerde! Ama dinle soluğu,
sessizlikten üreyen kesintisiz bildiriyi.
Hışırdar işte sana doğru genç ölenlerden.

Ne zaman bir kiliseye girsen Roma'da, Napoli'de,
onların yazgısı sessizce sana seslenmedi mi?
Ya da bir yazıt yücelikle kabul ettirdi sana kendini,
Santa Maria Formosa'daki levha gibi, daha geçenlerde.
Benden ne isterler? Ruhlarının dupduru devinmesini
zaman zaman bir parça engelleyen
o haksızlık belirtisini gidermeliyim usulca.

Artık yeryüzünde barınmamak yadırganır elbette,
güç kazanılmış alışkanlıkları artık kullanmamak,
güllere ve neler vadeden öbür nesnelere
bir insanca geleceğe göre anlam vermemek;
eskiden her neysen sonsuzca kaygılı ellerde,
artık hiçbiri olmamak; kendi adını
bırakıvermek bir yana, kırık bir oyuncak gibi.
Yadırganır, istememek artık isteklerini. Yadırganır
eskiden bağlantı olan ne varsa, şimdi gevşek, uçuşur
görmek boşlukta. Ölü olmak da güçtür,
gecikmeyle yüklü olmak, kişi daha rastlamadan
sonrasızlık izine. — Bir var ki canlılar
aynı yanlışı yaparlar hep: pek kesin sınırlar çizerler.
Melekler bilmezmiş, ölüler arasında mı gezerler
diriler arasında mı. Sonsuz akıntı
kürer bütün çağları hiç durmadan, her iki ülkeden geçip
ikisinin de seslerini bastırarak gürleyişiyle.

Sonunda bizi gereksinmezler artık, erken göçenler,
kişi artık yeryüzü şeylerinden kesilir, nasıl kesilirse
ana memesinden usul usul. Peki biz, böyle yaman sırları
gereksinenler, biz, kutlu ilerlemesi sık sık
acıdan doğanlar: var olabilir miyiz onlarsız?
o öykü boşuna mı, Linos'un yasını tutarken hani
atılgan ilk ezgi işleyince uyuşukluğa,
ürkmüş uzayda sanki tanrımsı bir genç ansızın
ayrılınca büsbütün, duymaya başlamıştı boşluk
o titreşimi, —şimdi bizi büyüleyen, avutan,
yardım eden?

İkinci Ağıt

Her melek ürkünçtür. Yine de, âh,
size seslenirim, ruhun âdeta öldürücü kuşları,
sizleri bilirim de. Tobias'ın günleri nerde,
hani en parıldayanlardan biri dururdu gösterişsiz eşikte,
biraz kılık değiştirmiş yolculuk için, artık korkunç değil,
(merakla bakarken dışarıya, gencin karşısında
bir genç).
Gelsin başmelek, korku salan, yıldızlar ötesinden
bir adım aşağı, bize doğru: yukarı yukarı çarpan
yüreğimiz
geçer bizi. Kimsin sen?

İlk başarılar, yaradılışın gözdeleri,
sıra dağları, tankırmızı sırtları bütün başlangıcın;
çiçeklenen tanrılığın çiçek tozu,
ışık eklemleri, koridorlar, merdivenler, tahtlar,
varlık boşlukları, mutluluk kalkanları, fırtınalı
esrime gürültüleri ve birden, yalnızca,
aynalar, dışa akmış güzelliklerini
gerisin geri çekenler kendi yüzlerine.

Çünkü biz, duyarken, buharlaşırız; âh, biz
soluruz kendimizi dışarı, hem uzağa; kordan kora
daha bir koku salarız da. Belki bize der biri:
evet, sokuldun kanıma, bu oda, bahar
seninle doldurur kendini... Neye yarar, tutamaz ki bizi;
yiteriz içinde, çevresinde. Onları, güzel olanları,
ey, kim tutar onları? Görünüş durmadan
belirip yiter yüzlerinde. Sabah otlarından çiğ uçar gibi
çıkar bizden bizim olan, sıcak bir tabaktan
ısının çıkması gibi tıpkı. Ey gülümseme, nereye?
Ey yukarı bakış:
yeni, ılık, yiten dalgası yüreğin—;
âh, biz oyuz işte. Evrensel uzayda peki, şu
içinde çözüldüğümüz, tat var mı bizden? Gerçekten
yalnız kendilerinin olana mı el koyar melekler, onlardan
akmış olana;

yoksa zaman zaman, gözden kaçarcasına, bir parça
var mıdır
aldıklarında bizim varlığımızdan? Karılmış olarak
var mıyız
görünüşlerinde, gebe kadınların yüzlerindeki
belirsizlik örneği? Bunu farketmez onlar
kendine dönüşlerinin çevrintisinde.
(Nasıl farketsinler ki?)

Sevenler, ellerinden gelseydi, söyleyebilirlerdi
alışılmamış şeyler gece havasında. Benzer ki her şey
gizler bizi. Bak, ağaçlar vardırlar; oturduğumuz evler
oldukları yerdeler hâlâ. Yalnız biz,
havanın yer değiştirmesi gibi, yanından geçeriz
her şeyin.
Bütün şeyler bizi elbirliğiyle susturmak isterler, belki
biraz utanç gibi, dile gelmez umut gibi biraz.

Sevenler, size, birbiriyle yetinenler,
size sorarım bizi. Siz kendinizi tutarsınız. Elinizde
kanıt var mı?
Bakın, bazen olur bana, ellerim
farkeder birbirini; bazen de yorgun yüzüm
onlara sığınmak ister. Bu biraz coşku verir bana.
Ama kim var olmaya kalkabilir salt bununla?
Size, biriniz altolup "Artık yeter" diye yalvarıncaya dek
birbirinin esrimesinde çoğaladuranlar;
size, elleri altında birbirinin
bağbozumu gibi daha da artanlar;
size, öteki öylesine büyüdüğü için, yalnız bunun için
güçten kesilenler bazen: size sorarım bizi. Bilirim

neden öyle mutlu dokunursunuz; okşama tutar çünkü,
sizin öylesine bir incelikle örttüğünüz yer
yitmez çünkü; çünkü duyarsınız tâ alttaki
eldeğmemiş süreyi. Kucaklaşmalarınız âdeta
vaadedinceye dek sonrasızlığı. Ancak, ilk karşılaşmanın
şaşkınlığına dayandıktan sonra, pencere özlemine,
o ilk yürüyüşe birlikte, hani bir kez, bahçede:
Sevenler, aynı mısınız hâlâ? Kendinizi yükseltince
dudaklarına birbirinizin ve birleşince-: içkiye içki:
âh, içen ne tuhaf kaçınır görevden.

Atina dikilitaşlarındaki insan davranışının sakınganlığı
şaşırtmadı mı seni? Sevgi ve ayrılış,
sanki bizden başka bir şeyden yapılmış gibi,
öylesine hafif konmamış mı omuzlara? Elleri düşün,
nasıl basınçsız dururlar, gövdelerde güç varsa da.
Bu kendinin efendisi olanlar bilirlerdi ki: geldik
buraya dek;
bize düşen, böyle dokunmaktır birbirimize; tanrılar
daha güçlü bastırırlar bizi. Ama bu, tanrıları ilgilendirir.
Bulabilseydik eldeğmemiş, çevrili, dar bir insanlık,
kendimizin olan verimli bir bahçe kesimi
ırmakla kaya arasında. Yüreğimiz aşar bizi
başkalarını aştığı gibi. Ve artık bakamayız ardından
onu yatıştıran görüntülere, tanrımsı gövdelere de;
o, daha yüce bir kıvama erer onlarda.

Üçüncü Ağıt

Sevgiliyi türkülemek başka şey, âh,
kanın gizlenen, suçlu ırmak tanrısını başka.
Kızın tâ uzaktan tanıdığı, sevgilisi, ne bilir
o Tutku Hakanını: hani sık sık, kendi yalnızlığından,
daha kız dindirmeden onu,- kız sanki yoktu sık sık-
ne bilinmez derinliklerden, ey, kaldıran tanrılığını,
geceyi sonsuz gürültüye boğan.
Ey, kanımızdaki Neptün, ey, onun korkunç üççatallısı!
Ey, bağrının karanlık yeli sarmal bağadan!
Dinle, nasıl oylum oylum oyar kendini gece.
Siz yıldızlar,
sizden doğmaz mı sevenin aldığı tat
sevgilinin yüzünden? En duru yıldızdan gelmez mi
içten bakışı, en duru yüzüne sevgilinin?

Sen değilsin, âh, anası değil
onun kaşlarını böyle kuşkulu kemerleyen.
Senin üstünde, onu duyan kız, senin üstünde
takınınadı bu verimli kıvrımı dudakları.
Gerçekten sanır mısın, onu böyle sarsan
usul gelişindir senin, ey tan yelince gezen?
Gerçek, ürkü salardın yüreğine; ama daha eski ürküler
doluşurlardı içine, o parçalayan dokunmayla birlikte.
Çağır onu ... o karanlık arkadaşlıktan pek çağıramazsın.
Elbet ister o, kurtulur da; sıkıntısı dinince,
yerleşir tâ en iç yüreğine senin ve başlar orda kendine.
Ama hiç kendine başladı mı ki?

Ana, onu sen küçük yaptın, sendin ona başlayan;
o yeniydi sana, o yeni gözler üstüne gerdin
güler yüzlü dünyayı; yabancı olanı dışarda tuttun.
Nerde, âh, o yıllar, hani ince varlığınla
dururdun önünde, kabaran uçuruma bırakmazdın onu?
Çok şeyi sakladın ondan böylece; gece kuşkulu odayı
zararsız kıldın; sığınaklarla dopdolu yüreğinden
katıp karıştırdın insan uzayıyla onun gece-uzayını.
Karanlığa değil, hayır, senin daha yakın varlığına
kodun gece-ışığını; o da sanki dostluktan ışıldadı.
Tek gıcırtı yoktu ki bir gülümsemeyle açıklamayasın;
döşeme ne zaman böyle davranır,sanki tâ eskiden
bilirdin.
Ve seni dinler o, yatışırdı. Bu denli yararlıydı
senin usulca kalkman; uzun örtülü yazgısı
çekilirdi dolabın arkasına; ve yavaşça yer değiştiren
tedirgin geleceği, uydururdu kendini perdenin
kıvrımlarına.

Öyle yatarken o, rahatlamış,
senin usulca biçim vermenin tatlılığını
uykulu gözkapaklarının altında ilk uykuyu eritirken-:
korunan birine benzerdi... Oysa içerde:
kim durdurabilir,
kim önleyebilirdi içindeki kaynağın sellerini?
Âh, öngörü yoktu bu uyuyan kişide; uyurdu,
ama düş görürdü, ama ateşler içinde: neydi başladığı
böyle!

O, yeni olan, ürkek, nasıl dolaşırdı
iç eylemin durmadan uzayan filizlerine,
ilkel örnekler içre kıvrılmış eylemin, boğan bitkiler içre,
yırtıcı hayvan biçimleri içre. Nasıl koyverirdi kendini-.
Severdi.
İç evrenini severdi, içerdeki yabanı,
en eski ormanı tâ içindeki; sessiz yıkıntısı üstünde bu
ormanın,
yüreği dururdu, açık yeşil. Severdi. Onu bıraktı, girdi
kendi köklerinden o büyük kaynağa,
küçücük tohumunun çoktan sona erdiği yere. Seve seve
indi daha eski kana, hâlâ atalarını tıkınan
vadilere, korkunçluğun gizlendiği derinliklere.
Ve her ürkü
bilirdi onu, göz kırpardı, beklercesine.
Evet, gülümserdi Korkunç... Sen
az gülümsemişsindir öyle tatlı, ana. Nasıl sevmesin onu,
kendine gülümseyeni? Onu
senden önce severdi; sen oğlunu karnında taşırken bile,
oğulcuğu hafifleten sudaydı o, erimiş.

Bak, biz yalnızca tek yılla sevmeyiz
çiçekler gibi; yürür kollarımızda,
biz severken, o bengi özsu. Ey genç kız,
bu: içimizde sevdiğimiz, tek kişi, gelecek kişi değil,
sayısız kaynayanlardır bütün; yalnız tek çocuk değil,
bütün babalardır, dağ yıkıntıları gibi dinlenen
derinliklerimizde; bütün kurumuş ırmak yataklarıdır
geçmiş anaların-: bütün sessiz
görünümdür açık ya da bulutlu
yazgı altındaki-: buydu, genç kız, seni önleyen.

Ve sen kendin, nerden bileceksin-, tâ geçmiş çağları
uyarırdın sevgilinde. Ne duygular taşardı
göçmüş varlıklardan! Onda ne kadınlar
nefret ederdi senden! Ne uğursuz adamlar
diriltirdin damarlarında gencin! Ölü çocuklar
çırpınırdı sana doğru... Âh, usulca, usulca
bir şey yap onun uğruna, güvenli bir günişi,- götür onu
bahçeye yakın, ver ona geceler
üstünlüğünü.....
Tut onu.....

Dördüncü Ağıt

Ey hayat ağaçları, kışınız ne zaman?
Biz uyumlu değiliz. Sezgili değiliz
göçebe kuşlar gibi. Geri kalmış, gecikmiş,
yellere zorla yükleriz kendimizi;
ve güler yüz görmeyiz konduğumuz göllerden.
Çiçeklenmeyle solmayı birlikte kavrarız biz.
Ve bir yerde aslanlar gezinir hâlâ ve bilmezler,
öyle görkemlidirler ki, güçsüzlük nedir.

Oysa biz, bir şey üzerinde durup düşünürken,
duyarız bir başkası neye mal olur bize. Düşmanlık
en yakınımızdır. Sevenler, birbirindeyken,
uçurum ağzına gelmezler mi hep,
o genişlik ve av ve yurt arayanlar?
İşte, bir anlık taslak için,
biz görelim diye, bir çelişme temeli
hazırlanır acıyla, çünkü bizce besbellidir
ki bilmeyiz duyguların çevre-çizgisini;
bildiğimiz ancak, onu dışardan biçimleyendir.
Kim oturmamış yüreğinin perdesi önünde kaygılı?
Kalkar perde: sahne döşengisi Ayrılıştır.
Anlamayacak ne var. O bildik bahçe,
ve sallanır usulca: derken oyuncu gelir.
O değil. Yeter. Ne denli kıvrak oynarsa oynasın,
kılık değiştirmiştir, kentlinin biridir bakarsın;
evine girerken mutfaktan geçer.

İstemem bu yarıdolmuş maskeleri,
kukla daha iyi. Doludur. Katlanırım
kâğıt deriye ve tellere ve salt
görünüş olan yüze. İşte! Öndeyim.
ışıklar sönse bile, bana
deseler bile: Başka yok-, boşluk
esse bile boz akımlarca sahneden,
sessiz atalarımdan hiçbiri artık
oturmasa bile yanımda, hiçbir kadın,
ela gözlü şaşı oğlan bile artık
kalırım yine de. Her zaman seyredilir.

Doğru değil miyim? Sen ki yaşamanın tadını
öyle acı bulurdun, Baba, benimkini tattığında:
gereksinmenin ilk, bulanık demini;
ben büyüdükçe, sen tadar dururdun
ve, bu denli garip geleceğin ağzında kalan tadı
seni tutardı benim puslu bakışımı denerdin,-
sen, Babam benim, öldüğünden beri, sık sık
umudumda, benim tâ içimde, korkarsın
ve durgunluktan, ölülerin durgunluk ülkesinden
el çekersin yazgı kırıntım uğruna:

doğru değil miyim? Ya siz, doğru değil miyim,
size duyduğum sevginin küçük tohumunu
severdiniz siz;
bense bu sevgiden yüz çevirirdim, çünkü
yüzlerinizdeki uzay, ben onu severken bile,
evrensel uzaya dönerdi, artık sizin
olmadığınız yere... İçimden geldiğinde
kuklaları seyretmek, hayır, öyle
yoğun bakmak onlara ki, sonunda
bir melek, bakışımı dengeye getirmek için
insin oyuncu gibi kuklayı diriltmeye.
Melek ve kukla: İşte bir gösteri en sonu.
Derken birleşir orda kendi varlığımızla
bizim durmadan ayırdığımız. Derken
tam değişimin çemberi yükselir
mevsimlerimizden. Üstümüzde ve ötemizde,
derken, oynar melek. Bak, ölenler,
onlar bilmezler mi ne denli kaçamakla yüklüdür
başardığımız her şey burada. Hiçbir şey
kendisi değildir. Ey çocukluk saatleri,
geçmişten fazla bir şey vardı şekiller arkasında;
önümüzde duran gelecek değildi.
Gerçek, biz büyürdük, bazen de tez büyüyelim diye
çırpınırdık: Onlar uğruna yarıyarıya,
onlar ki büyümüşlükten başka şeyleri yoktu.
Ve yalnız gezinirken, sonrasızlıkla
gönül eğlerdik ve dururduk orada,
dünya ile oyuncak arasındaki açıklıkta,
tâ baştan beri bir katkısız
olay için hazırlanmış bir yerde.

Kim gösterecek bir çocuğu, olduğu gibi. Onu kim
yerleştirecek yıldızlar içre, uzaklık ölçüsünü
kim koyacak eline? Sertleşen boz ekmekten
kim yaratacak çocuğun ölümünü,-ya da
bırakacak orada, değirmi ağızda, cânım
bir elmanın özü gibi?... Cana kıyanlar
kolayca anlaşılır. Bir var ki: Ölümü,
bütün ölümü, hayattan önce, tutmak
usulca ve kızmadan-
anlatılmaz bu.

Beşinci Ağıt

Frau Hertha Koenig'e adanmıştır

Ama kim bunlar, deyin bana, bu gezginler, bu biraz
daha geçeğen olanlar bizden, bu tâ başlangıçta
burulmuş olanlar, kimin uğruna hem,
dinmek bilmez bir istemin eliyle? Burar onları,
eğer onları, salar onları ve sallar onları,
atar onları, tutar onları; sanki yağlı,
daha kaygan havadan inerler
sonrasız sıçrayışlarıyla yıpranmış
kilime, evrende yitmiş
kilime bu.
Tutturulmuşlar alçı gibi, kent yöresi göğü
incitmiş onları sanki.
Orda var yok,
dimdik, göz önünde: Dura'nın
büyük ilk harfi..., hep üsteleyen pençe yuvarlar,
şaka olsun diye, en zorlu adamları bile bir daha,
Zorlu August nice yuvarladıysa
çinko tabağı masada.

Ah, çevresinde bu
merkezin, bakma gülü:
Açar ve yaprak döker. Çevresinde bu
tokmağın, yumurtalık, kendi çiçek tozunun
eline düşmüş, döllenmiş yine sıkıntının

yalancı meyvesi olmak için, o hep bilinçsiz,
yüzeyde pırıldayan, hafif,
yalandan gülümseyen kendi sıkıntılarının.

İşte solgun, buruş buruş kaldırıcı,
yaşlanmış, yalnız davul çalar artık,
büzülmüş içine zorlu derisinin; eskiden iki kişiyi
kapsarmış sanki bu deri: biri şimdi
yatar kilise avlusunda, buysa sağ kalmış,
dul derinin içinde sağır
ve zaman zaman şaşkın biraz.

Oysa genci, erkeği sanki
şeytan yavrusu: Sırım gibi ve tortop
ve yalın mı yalın.

Siz ey,
daha pek hafif bir ağrı,
uzun iyileşme nöbetlerinden birinde,
oyuncak edinmişti sizi...

Sen, ancak olmamış meyvelerin bildiği
bir düşüş sesiyle pat diye
her gün yüz kez düşen karşılıklı kurulmuş
devinme ağacından (bu ağaç sudan daha tez
baharı, yazı ve güzü yaşar birkaç dakikada)
düşen ve mezar üstünde zıplayan:
bazen, yarım-durgularda, yüzünden bir sevgi
yükselmek ister o binde bir sevgi gösteren
annene doğru, yiter gider ama gövdende;
bu ürkek, ancak başlayan bakışı
yutar gövdenin yüzeyi... Ve bir daha
çırpar işte şu adam ellerini dalış için ve hep
dörtnal yüreğinin menziline girmeden
bir tek ağrı, tabanlarındaki sızlama
sıçrayıştan önde gider, gövdenden çarçabuk
birkaç damla yaş gönderir de gözlerine.
Yine de, körükörüne,
o gülümseyiş...

Melek! Al, kopar bu küçük çiçekli onultan otu.
Bir vazo yap onu saklamak için. Daha bize açılmamış
sevinçler ortasına koy; güzelim vazoda
öv onu çiçeklerce yükselen yazıtlarla sen:
"Subrisio Saltat"

Sonra sen, sevgilim,
sen ki bütün coşturucu sevinçler
üzerinden atladı geçti. Belki püsküllerin
uğur getirir sana-,
ya da genç,
gergin göğüslerinin üstünde yeşil madensi ipek
sonsuzca şımartılmış bulur kendini ve eksiksiz.
Sen,
kaç kez, titreyen bütün terazi gözlerinde
hep başka türlü sergilenmiş
dinmenin taze meyvesi,
omuzlar arasında gösterilen, kamuya.

Nerde, ey, nerde o yer -gönlümde gezdirdiğim-
uzun süre becermekten uzak kaldıkları yer, ama ayrı
düştükleri
birbirinden, daha tam çiftleşmemiş,
kızışan hayvanlar gibi;-
kaldırma güllerinin ağır olduğu yer hâlâ,
çemberlerin hâlâ boşa döndüğü yer-,
döndürme değneklerinden uzağa
sallana sallana...

Ve birden bu can sıkıcı hiçbir yerde, birden
o katkısız pek azın anlaşılmazcasına

değiştiği dile gelmez yer- döner
bu boş pek çoğa.
O çok büyük sayıların
sıfır ettiği yer.

Alanlar, ey Paris'teki alan, sonsuz panayır,
kadın şapkacısı Madame Lamort'un
sarıp bağladığı yer tedirgin yollarını yeryüzünün,
o sonsuz şeritleri; bunlardan hep yeni fiyongalar,
süsler, çiçekler, düğmeler, meyveler yaptığı-, hepsi
yalancıktan renkli,- yazgının
kelepir kış şapkalarını süslemek için.
.....
Melek: bir yer olsa, bizim bilmediğimiz, orda,
dile gelmez bir kilim üstünde, gösterse sevgililer
burda bir türlü ortaya koyamadıkları
gönül uçuşlarının yüce, korkusuz örneklerini,
haz kulelerini, nicedir
duracak yer olmadığından titreyerek
birbirine dayanan merdivenlerini,- bunu becerseler
önünde halka olmuş seyircilerin, sayısız, sessiz ölülerin:
onlar atmaz mı o son, hep saklanan,
hep gizlenen bizim bilmediğimiz, sonrasızca
geçerli mutluluk sikkelerini
dinmiş kilimin üstünde en sonu
gerçekten gülümseyen bu çiftin
önüne?

Altıncı Ağıt

İncir ağacı, öteden beri anlam yüklüdür gözümde
senin çiçek açmaya nerdeyse hiç yer vermemen
ve tam vaktinde kesin kararlı meyveye,
övgüsüz, iletivermen en katkısız sırrını.
Eğik dalın, çeşme borusu gibi, sürer özsuyu hep
aşağı doğru ve yukarı: uyanmış uyanmamışken,
sıçrar uykusundan en tatlı başarının mutluluğuna.
Bak: kuğudaki tanrı gibi.

... Bizse geç kalırız,
âh, çiçeklenmeyle övünürüz; çoktan açığa çıkmış,
gireriz ertelenmiş özüne son meyvemizin.
Eylemin basıncı pek az kimseden öyle güçlü yükselir ki,
gece havasınca baştan çıkaran çiçeklenme ayartısı
ağızlarının gençliğine dokununca, göz kapaklarına
dokununca,
parıl parıl yanan yürekleriyle hep dururlar sımsıkı:
belki ancak kahramanlarda ve erken ayrılmaya
seçilenlerde-
bunların, bahçıvan Ölüm başka türlü bükmüş
damarlarını.
Fırlar ileri bunlar: önünde giderler fatih
gülümseyişlerinin,
usul biçimli Karnak kabartmalarındaki o
üstün gelmiş hakanın atları gibi tıpkı.

Şaşılası bir yakınlık görülür erken ölenlerle kahraman
arasında.
Süre ilgilendirmez onu. Kahramanın yükselişi varlıktır.
Hiç
durmadan ilerleyerek, girer değişmiş takım yıldızına
sürekli tehlikesinin. Onu pek az kimse bulur orada.
Oysa yazgı,
bizi karanlık karanlık gizleyen, kendinden geçip ansızın
türküler Onu taşkın dünyasının fırtınası içine.
Kimse yok onun gibi duyduğum. Birdenbire,
akan havayla gelen karanlık yankısı yarar geçer beni.

Derken nasıl gizlenesim gelir bu özleyişten: keşke âh,
keşke bir küçük oğlan olsaydım, ona yaklaşsaydım,
otursaydım
dayanıp gelcekteki kollara, Samson'u okusaydım: anası
önce nasıl hiçbir şey doğurmamış ve sonra doğurmuş
her şeyi.

O daha senin karnındayken, ey ana,
kahraman değil miydi,
senin karnında başlamadı mı hakanca seçmesine?
Binlercesi kaynardı dölyatağında, O olmayı arzulardı,
oysa bak: kavrayıp atardı, seçerdi, elinden gelirdi bu.
Sütunları devirdiyse, senin gövdenin dünyasından
daha dar dünyaya fırlarken oldu bu: orda
seçer dururdu hep, eylerdi: ey kahraman anaları,
ey azgın ırmakların kaynakları! Siz, yüreğin tâ
kenarından, ağlayarak, genç kızların çoktan
atıldığı vadiler: oğula sungu olmaya.
Kahraman hışımla geçerken sevgi duraklarından,
uğrunda çarpan her yürek ancak yukarı kaldırırdı onu:
öteye döner dönmez, gülümseyişlerin bittiği yerde
dururdu, bir başkası.

Yedinci Ağıt

Gönül okşamak değil artık, gönül okşamak değil, bundan çıkan ses olacak çığlığının örneği; kuş gibi dupduru
seslensen dekabaran mevsim onu kaldırırken hani, kuş nerdeyse
unutur ya tedirgin bir şey olduğunu, baharın gönlü açık göğe fırlattığı bir yürek olmadığını sadece. Onun gibi, sen de, ondan geri kalmadın-, ardına düşmek istersin daha görülmemiş, seni sessizce farkedecek bir eşin: onda bir karşılık uyanır usulca ve dinleyerek ısıtır
kendini,- senin yoğun duyguna parıl parıl yanan bir eş duygu
olmak için. Âh, anlardı bahar-, hiçbir kuytu, bildirinin sesini yankılamaktan geri durmazdı. Dupduru, evetleyen bir
sabah o soran, küçücük kavalı önce bir yankılayarak büyülten sessizliğe bürür ortalığı. Sonra merdivenden yukarı, çağrı merdiveninden,
geleceğin düşlenen tapınağına-; sonra titreyen ses, o çeşme: fışkıran suyunu, daha yükselirken, Düşmenin kavradığı umut veren bir oyunda... Ve bundan önce, yaz.

Yaz sabahları değil yalnız-, bu sabahların
güne dönmesi ve Başlangıçla akması değil yalnız.
O günler değil yalnız, çiçeklerin çevresinde incecik ve
yukarda,
çevresinde biçimli ağaçların, o güçlü ve yaman.
Bu açılmamış güçlerin kaynaması değil yalnız,
yollar değil yalnız, akşam çimenleri değil yalnız,
geçmiş gök gürültüsünden sonraki canlı duruluk değil
yalnız,
gelen uyku ve bir önsezi değil yalnız, akşamları...
geceler de! O pek yüce, o yaz geceleri,
yıldızlar da, yer yıldızları.
Ey, ölmek en sonu, bilmek olanları sonsuzca,
bütün yıldızları: çünkü nasıl, nasıl, nasıl unutursun
onları!

Bak, sevgiliyi çağırdım. Ama yalnız o gelmez ki...
Kızlar gelir gevşek mezarlardan,
dinelirler... Saldığım çağrıyı
nasıl sınırlarım ki? Gömülmüşler aranır
yeryüzünü hep. -Siz çocuklar, burda
bir kez kavranan bir, bin yerine geçer.
Sanmayın ki çocukluğun yoğunlaşmasından arta
bir şeydir
yazgı;
sık sık yetişirdiniz sevgiliye, soluk soluğa; uzaklığı,
bir onu mutlulukla kovalamaktan soluk soluğa.
Ne görkemli şey burda olmak! Siz de bilirsiniz bunu,
kızlar, siz de,
yoksun kalanlar sanki, düşenler-, siz, en pis
sokaklarında kentlerin, kokuşa çürüye. Çünkü
bir saat bağışlanırdı her birine, belki

bir saat bile değil, zaman ölçüleriyle ölçülmeyen bir süre
iki an arasında-, ancak o zaman
var olurdu kız. Bütün. Varlıkla yüklü damarlar.
Yalnız, gülen komşunun ne doğruladığı ne de imrendiği
şeyi
pek kolay unuturuz. Yükseltmek isteriz onu
görünürcesine; oysa en görünür sevinç, biz
ancak içerde değiştirince, gösterir bize kendini.

İçerden başka, sevgili, hiçbir yerde var olamaz dünya.
Değişmeyle geçer yaşamamız. Ve hep eksilerek
gözden ırar dış görünüm. Duran bir evin olduğu yerde
doğar uydurma bir görüntü birden, aykırı,
kavramlar arasında rahat: hâlâ beyinde dururcasına.
Kocaman kudret ambarları kurar zaman ruhu, bütün
nesnelerden topladığı gergin özlem gibi şekilsiz.
Tanımaz artık tapınakları. Bunları, bu gönül
savurganlıklarını
gizli gizli saklarız. Evet, kişinin daha sürdüğü yerde,
eskiden dua edilmiş şey, diz çökülmüş-,
tutar yerini, olduğu gibi görünmeyende çoktan. Birçoğu
görmez artık, kaçırır onu şimdi içerde kurma fırsatını,
sütunlar ve heykellerle hem, daha büyük!

Dünyanın her uyuşuk döneminde böyle
miras yoksunları vardır,
ne daha önceki onlarındır, ne daha sonra gelen.
Çünkü en yakın şeyler bile uzaktır insanlara.
Bizi şaşırtmasın bu; henüz tanınabilir biçimi saklamakta
güçlü kılsın bizi. Bu eskiden insanlar arasında dururdu,

ortasında dururdu yazgının, yokedenin, ortasında
bilmez-nereye'nin, sanki vardı ve eğerdi
kurulu göklerden yıldızları kendine doğru. Melek,
sana da göstereyim onu- işte! O, senin bakışında
belirecek, kurtulup en sonra, ve dimdik.
Sütunlar, direkler, Sfenks, tapınağın külrenginde
yukarlara yönelmesi bir sönen, ya da yabancı kentten.
Mucize değil miydi o? Ey melek, bak, çünkü biziz o,
biz, ey Ulu, elimizden geldiğini sen bildir onlara;
benim soluğum böylesi bir övgüye yetmez. Demek,
ne de olsa.
yararlanmayı bildik bu uzaylardan, bu pek bol, bu
bizim uzaylarımızdan. (Ne korkunç büyüklükte
olmalılar ki
duygumuzun nice bin yılı dolduramadı.)
Oysa kule büyüktü, değil mi? Ey melek, öyleydi,-
büyük, sana bakarak bile. Charters büyüktü; ve musıki
daha da yükselir, ağardı bizden öte. Ama
seven bir kız bile,- pencerede, yalnız geceleyin...
Dizine yetişmez miydi senin-?
Seni çağrıyorum sanına.
Melek, çağırsam bile! Gelmezsin. Çünkü
çağrım öteyle yüklü hep; bunca güçlü akıntıya karşı
ilerleyemezsin. Uzanmış bir kol
gibidir çağrım. Ve kavramak için yükselen
açık eli, durur senin önünde
açık, korurcasına, uyarırcasına,
ey Kavranmayan, apaçık.

Sekizinci Ağıt

Rudolf Kassner'e adanmıştır

Hayvan bütün gözleriyle bakar açığa.
Yalnız bizim gözlerimiz, tersine dönmüşcesine,
onun özgürlük yolunu çevreleyen
tuzaklar gibidir tıpkı.
Biz dışardakini ancak hayvanın yüzüne bakarak
biliriz; çünkü biz çocuğu küçükken
döndürür, geriye doğru baktırırız
biçimler dünyasına; ve çocuk görmez
o derin açıklığı hayvanın yüzünde. Ölümden uzak.
Onu biz görürüz ancak; özgür hayvanın
ölmüşleri durur arkasında hep, önündeyse
Tanrı; yürüse, sonrasızlık içre yürür
akan pınarlar gibi.
Çiçeklerin sonsuzca açıldığı el değmemiş uzay
hiçbir zaman, bir gün bile,
bulunmaz önümüzde. Hep dünyadır
ve hiçbir zaman yoksuz Hiçbir yerde değil:
Kişinin solunduğu, el değmemiş, gözetlenmeyen şey,
kişinin sonsuzca bildiği ve istemediği. Çocuğun biri
bazen yiter orda sessizce ve silkinir
gerisin geri. Ya da biri ölür de, odur artık.
Çünkü yaklaşırken ölüme, ölümü görmez artık kişi;
ileri bakar, belki geniş hayvan bakışıyla.
Sevenler -öteki bir olmasa, yolu

tıkayan- yaklaşırlar ona, şaşarlar...
Birbirinin arkasında, sanki savrukluk yüzünden,
açığa çıkar o... Ama geçemez onlar
birbirinden öteye; ve dünya bir daha döner geri.
Böyle hep yaradılışla yüzyüze, gördüğümüz
ancak özgürün yansımasıdır karşımızda,
bizce karartılmış. Ya da bir hayvan,
bir susan, başını kaldırır, süzer de süzer bizi.
Yazgı budur işte: karşı karşıya olmak,
başka bir şey değil, karşı karşıya hep.

Bize doğru bir başka yol boyunca yaklaşan
şaşmaz hayvanda bulunsaydı bu bizdeki bilinç,
alır sürüklerdi bizi arkasından.
Ama varlığı sonsuz gelir ona,
kavranmayan, içe bakmayan,
katkısız, kendi bakışı gibi tıpkı.
Geleceği gördüğümüz yerde her şeyi görür o
ve her şeyde kendini, sonsuzca iyileşmiş.

Yine de, uyanık, sıcak kanlı hayvanda
bir büyük üzüntünün ağırlığı ve kaygısı vardır.
Onu da bir türlü bırakmaz çünkü, sık sık
bizi alteden,- anı:
ardından koştuğun eskiden daha yakınmış gibi,
daha gerçek ve bağlantısı
sonsuzca yumuşak. Burada her şey uzaklıktır,
ordaysa nefesti. O ilk yuvadan sonra
ikincisi çapraşık ve gelgeç.
Ey küçük yaratıkların mutluluğu, hep orda,
kendilerini doğuran dölyatağında kalanların;
tatarcığın sevinci, hâlâ içerde zıplayan,
düğün gününde bile: çünkü dölyatağı her şeydir.
Ve kuşun yarı kesinliğine bak,
doğuştan farkında sanki ikisinin de;
üstünde kendi heykeli duran
bir mezarda yatar bir ölüden kaçmış
o Etrüsk ruhlarından biri gibi tıpkı.
Ve nasıl ürker, dölyatağından çıkan,
uçmak zorunda kalınca. Kendi kendinden
korkarmış gibi, uçar havada eğri büğrü
fincandaki çatlak örneği. Yarasanın yolu
nasıl yarıp geçerse akşamın fağfurunu.

Bizse: hep seyirci, her yerde,
her şeye dönük ve bağlı!
Doldururuz. Düzenleriz. Çöker.
Yeniden düzenleriz ve kendimiz çökeriz bu kez.

Bizi kim böyle çevirmiş ki, n'etsek
neylesek, her durumda
ayrılıp giden gibiyiz? Bütün vadisini
kendine bir daha gösteren o son tepenin üstündeki
nasıl döner ve durur, oyalanırsa-,
öyle yaşarız biz de, hep veda ederek.

Dokuzuncu Ağıt

Neden, bu kısa varlık süresi çarçabuk
geçecekse defne gibi, çevreleyen bütün yeşillerden
az daha koyu, her yaprağın kenarında
küçük dalgalar (yel gülümsemesince)-: neden öyleyse
insan olmalı ve yazgıdan kaçınarak
özlemeli yazgıyı?...
Âh, mutluluk var diye değil,
yakın yitiğin o ivedik kazancı.
Meraktan değil, yüreği alıştırmak için değil;
defnede bu vardır daha...
Burda olmak çok şey de ondan; ve burda ne varsa
hepsi iğreti, bizi ister gibidir de ondan; ve bir tuhaf
ilgilendirir bizi. Bizi, en iğretiyi. Bir kez her şey,
yalnız bir kez. Bir kez, o kadar. Biz de
bir kez. Yoksa bir daha. Ama bu
bir kez olmuş olmak, yalnız bir kez de olsa:
bulunmuş olmak yeryüzünde,- hiç değişir mi bu?

Ve hep zorlarız kendimizi, onu başarmak isteriz,
tutmak isteriz yalın ellerimizde,
dopdolu bakışta, dilsiz yürekte hem.
O olmak isteriz. Kime vermeye? Yoksa
tümünü tutsak mı hep... Ama karşı yakaya,
âh, ne götürebilirsin ki? Ne burda ağır ağır öğrendiğimiz
görme gücünü, ne de burda olup biten herhangi bir şeyi.
Hiçbirini.

Acıyı öyleyse. Her şeyden önce ağırlığı,
uzun sevgi yaşantısını,- dile gelmez
şeyleri. Peki sonra,
yıldızlar altında, neye yarar: dile gelmesinler daha iyi.
Dağbaşlarından gelen yolcunun vadiye getirdiği
dilegelmez bir avuç toprak değildir,
kazandığı bir katkısız sözdür, sarı
ve mavi centiyane. Acaba biz burda demek için mi varız:
Ev,
Köprü, Çeşme, Kapı, Testi, Meyve ağacı, Pencere,-
belki de: Sütun, Kule... Ama öyle bir demek, unutma,
âh, öyle bir demek ki: bu şeylerin kendileri
hiç ummamış olsunlar böyle yoğun varolmayı. Bu
kurnaz yeryüzünün

gizli amacı, sevenleri yelterken, her şeyi
onların içinde coşkuyla devindirmek değil mi sadece?
Eşik: önemi nedir ki sevenlerce
aşınmış eşiklerini az daha aşındırırlar
onlar da, geçmiş nicelerden sonra,
gelecek nicelerden önce... hiç düşünmeden.

Burdadır dile gelmezin zamanı, burdadır yurdu.
Konuş ve bildir. Her zamandan daha çok
bırakır gider bizi yaşatan şeyler
ve görüntüsüz bir eylem alır yerlerini;
içerdeki işleyiş daha çok büyüyüp
yeni bir biçim alınca, hemen çatlayacak
kabuklar altındaki eylem.
Çekiçler arasında barınır
yüreğimiz, dişler arasındaki
dil gibi,- ne olursa olsun
övgüyü sürdüren.

Dünyayı öv meleğe, dile gelmezi değil,
etkileyemezsin onu
görkemli duygularınla sen; onun daha büyük bir
duyarlıkla duyduğu evrende sen yenisin şimdilik.
Yalnız bir şey
göster ona, ellerimizle gözlerimizde kendi parçamız gibi
yaşayıncaya dek

çağdan çağa yeniden biçimlenen bir şey.
Ona nesneleri anlat. Daha çok şaşırır: senin Roma'daki
ipçinin
yanında şaşırdığın gibi, ya da Nil'deki çömlekçinin.
Göster ona, bir şey nasıl mutlu olabilir, nasıl hilesiz ve
bizim;
acı iniltisi bile nasıl katkısızca biçimler kendini,
şeylik eder, ya da bir şey içre ölür-, sığınmak için
kemandan öte bir mutluluğa. Bu ayrılış üzre
yaşayan şeyler
anlar sen onları övdüğünde; süreksiz olduklarından
bizde kurtuluşa ermek isterler, bizde, en süreksizde.
Onları değiştirelim isterler tâ görünmeyen
yüreklerimizde,
— âh, sonsuzca — değiştirelim kendimize! Her kimsek.

Yeryüzü, istediğin bu değil mi: görünmeden
kabarmak içimizde? -Bir gün görünmez olmak
değil mi senin düşün?- Yeryüzü! görünmez!
Nedir önemli buyruğun, değişim değilse?
Yeryüzü, ey sevgili, kabul. İnan, baharların
gerekmez artık beni kazanmaya; biri,
âh, bir teki bile çok gelir kanıma.
Adsız sansız seninim tâ baştan beri ben.
Sen her zaman haklıydın ve en kutsal esinin
o dost ölümdür.
Bak, yaşıyorum. Neyle? Ne çocukluk azalmakta,
ne de gelecek... Sayı üstü varlık
kaynar yüreğimde hep.

Onuncu Ağıt

Bir gün bu korkunç görüşten çıkıp en sonu,
ağdırsam sevinçli bir övgü doğrulayan meleklere ben.
Yüreğin duru sesli çekiçlerinden hiçbiri
gevşek, kararsız, ya da kırılan teller üzre
düşüp de susmasın. Akan yüzüm daha da
parlatsın seni: gösterişsiz ağlayış
çiçeğe dursun. Ne severim o zaman sizi, ey
ağrı geceleri. Neden, ey avunmak bilmez bacılar,
daha çok diz çökerek karşılamadım sizi, daha çözük
bırakmadım
kendimi çözük saçlarınıza? Bizler, acıları har vurup
harman savuranlar.

Nasıl onlardan öte, üzgün süreye bakar dururuz
sonralarını görmek için çırpınıp. Oysa bizim ancak
kış yapraklarımızdır onlar, loş her-dem-yeşilimiz,
iç yılımızın mevsimlerinden biri-, mevsim değil yalnız,
yer, konut, karargâh, toprak, barınak.

Gerçek, âh, ne gariptir Acı Kenti'nin sokakları:
bastırılan gürültünün düzme sessizliğinde,
bir boşluk kalıbının dökümü, azgın,
yaygaraya boğar ortalığı, apansız anıtı.
Onu melek nasıl tepeler âh, iz bırakmadan, onların
avuntu pazarını

hazır alınmış kiliseyle birlikte, kenardaki: pazarları temiz
ve kapalı ve büyüden kurtulmuş postane gibi tıpkı.
Oysa dışarda hep, yıllık panayırın kenarları daglalanır
durur.

Özgürlük salıncakları! Çaba dalgıçları, hokkabazları!
Süslü püslü mutluluğun resimli atış salonu:
usta nişancı vurunca, teneke hedeflerin sıçrayıp
düşüverdikleri. Adam sevinçten rastlantıya doğru
sendeler;
çünkü barakalar bütün meraklıları
davullarla, çığırtkanlarla çekmektedirler. Özellikle
görülmeye değer, yalnız büyükler için: Paranın üreyişi!
Anatomiktir,
eğlence değil sadece! Paranın uzuvları, hepsi,
tekmili birden gösterilmekte-, öğreticidir,
verimli kılar sizi...

... Ah, hemen dışarda,
üstünde "Ölümsüz" yaftalara asılı son tahta perdenin
arkasında,
içenlere, taze eğlenceliklerle çiğnedikçe,
pek tatlı gelen şu acı bira...,
tam gerisinde tahta perdenin, tam arkasında, gerçek.
Çocuklar oynar, sevgililer kucaklaşırlar,- bir yanda,
üzgün otlar içinde, ağır başlı, uyar doğaya köpekler.
Çekilir ileri doğru genç; belki eldeğmemiş bir Yas'a
gönül verdiğinden ...İzler onu çimenliğe dek. O der ki:
uzak. Tâ orda oturuyoruz...

Nerde? Ve genç
izler. Halleri dokunmuştur kendisine. Omuzlar, boyun-,
ünlü bir soydan olmasın? Ondan ayrılır ama, geri döner,
bakınır, başını sallar ... Neye yarar? O bir Yas'tır ancak.

Yalnız genç ölenler, süresiz durgunluğun
ilk döneminde, dünyadan kesilirken
seve seve izlerler onu. Bekler kızları,
onlara yardım eder. Usulca gösterir onlara
neler var üzerinde. Acı incileri, ince
Sabır Örtüleri.- Yürür gençlerle
sessizce.

Oysa orda, barındıkları yerde, vadide, geçkin Yaslardan
biri
dinler genci soru sorarken:- Biz eskiden,
der, büyük bir aileydik, biz Yaslar. Atalarımız
şu dağlardaki madenleri işletirlerdi; insanlar arasında
o parlak, ilk acıdan bir külçe görürsün bazen,
ya da, eski bir yanardağın taş kesilmiş öfkesinden.
Evet, ordan çıkardı. Eskiden zengindik.-

Ve gezdirir onu geniş Yaslar görünümünde,
tapınak sütunlarını gösterir, kale yıkıntılarını: buradan
Yas Hakanları bilgece yönetirmiş ülkeyi
çok eskiden. Uzun
gözyaşı ağaçlarını gösterir, çiçeklenen üzüntü tarlalarını,
(yaşayanlarca yalnız yumuşak yapraklar diye bilinen);
otlayan Yas Hayvanlarını gösterir,- ve bazen
ürken bir kuş, görüş alanlarının tam ortasından geçerek,
çizer ıssız çığlığının kargacık burgacık görüntüsünü.-
akşamleyin götürür Yas Soyundan en uzun yaşamışların
mezarlarına, falcı kadınların, uyaranların.
Gece yaklaşırken ama, daha bir yavaş yürürler ve çok
geçmeden
yükselir ayca, her şeyi gözetleyen
mezar taşı. İkiz kardeşi Nil'dekinin,
yüce Sfenks'in-: gizli bölmenin bakışı.
Ve şaşarlar önünde hakan başının,
o hep susan, kişinin yüzünü
yıldızların terazisiyle tartan.

Gencin görüşü, erken ölümden başı döner de hâlâ,
kavrayamaz bunu. Yasın bakışıysa
ürkütür bir başkuşu çifte tacın gerisinden. Ve kuş
usulca sürtünerek, yanak boyunca,
en olgun değirmisi boyunca, belli belirsiz
çizer ölümde-doğan işitme üzre, sanki açık bir kitabın
çift sayfasına, anlatılmaz taslağı.

Ve yukarlarda, yıldızlar. Yeniler. Acı ülkesinin yıldızları.
Ağır ağır sayar adlarını Yas: "İşte,
bak: Atlı, Gönder, şu kalabalık takımyıldıza da
Meyve Çelengi denir. Sonra, ilerde, Kutba doğru:
Beşik, Yol, Yanan Kitap, Kukla, Pencere.
Oysa güney göğünde, sanki bir kutsanmış elin
ayasında tertemiz duran, dupduru görkemle parlak A,
Anaların simgesidir..."

İlerlemesi gerek ölünün daha; geçkin Yas
vadiye götürür onu, burda pırıl pırıl
durmaktadır ay ışığında:
Sevincin kaynağı. Yas
saygıyla söyler adını, der: "Kişiler dünyasında
alıp götüren ırmaktır bu."

Dağın eteğinde dururlar.
Ve burda Yas kucaklar onu, ağlayarak:

Yalnız, yükselir İlk Acı dağlarına doğru genç.
Ve sessiz yazgıdan bir kez olsun yankılanmaz adımları.

Oysa bu sonsuzca ölenler içimizde bir simge
uyandırsalardı,
bak, gösterirlerdi belki sarkan çiçekleri yapraksız
fındık ağaçlarından,- yağmuru belki de,
ilkbaharda kara toprağa düşen.-

Biz de, yükselen mutluluğu
düşünenler, bir mutlu düştüğünde
bizi nerdeyse şaşırtan
duyguyu yaşardık.

Açıklamalar

BİRİNCİ AĞIT

44. mısra — *Gaspara Stampa*

1523'te Padua'da doğdu. Yirmi altı yaşında, Venedik'te Collalto Kontu'na gönül verdi. Kont, Fransa'ya gidince, Gaspara'yı unuttu; döndüğünde, başka biriyle evlendi. Kadın, yeni sevgililerle, dinle avuttu kendini. 1554'te, otuz bir yaşında öldü. Collalto Kontu'na duyduğu sevgiyi dile getiren iki yüz kadar sonesi vardır.

64. m — *Santa Maria Formosa*

Venedik'te bir kilise. Rilke'nin bu kilisede gördüğü levhada şunlar yazılıdır:

"Hayat sürdükçe, başkaları için yaşadım; şimdi, ölümden sonra, yok olmadım, soğuk mermer içre kendim için yaşamaktayım. Ben Hermann Wilhelm idim. Flandır yasımı tutar, Adria bana ağlar, yoksulluk beni çağırır.

16 Eylül 1593'te öldü."

83 — 84 — 85. m — *Sonsuz akıntı*

Kürer bütün çağları hiç durmadan, her iki ülkeden geçip ikisinin de seslerini bastırarak gürleyişiyle.

Rilke, Ağıtları Lehçe'ye çevirene yazdığı bir mektupta diyor ki: "Ağıtlarda, hayatın evetlenmesi ve ölümün evetlenmesi, tek şey olarak açığa vurur kendini. Burda yaşandığı ve kutlandığı gibi, birine hak tanıyıp ötekine tanımamak, sonunda bütün sonsuzluğu dışarda bırakan bir sınırlama olur. Ölüm, hayatın bizden öteye dönmüş, bizce aydınlatılmamış yüzüdür: Bu sınırlanmamış ülkelerin ikisinde de barınan, ikisinden de bitmez tükenmez besinler alan varlığımızın en büyük, mümkün olan en büyük bilincini gerçekleştirmeye çalışmalıyız... Gerçek yaşama yolu her iki ülkeden geçer, en güçlü dolaşımın kanı akar her ikisinde: Ne bura var ne öte, ancak büyük birlik var, 'Meleklerin', o bizi aşan varlıkların barındığı birlik."

91. m — *Linos'un yasını tutarken hani*

Linos, Eski Yunanın doğa tanrılarından, Linos türküsü de, geçmekte olan yaza ağıt. Bazen türkünün ve genel olarak müziğin kaynağıyla bu türkü arasında bağlar kurulur, Linos'un ölümünden duydukları korku ve ürküyle uyuşanların, Orfeus'un türküsüyle canlandırıldıkları söylenirdi.

İKİNCİ AĞIT

3. m — *Tobias'ın günleri nerde*

İsrailoğullarından Tobit, tutsak gittiği Ninova'da ölümünün yaklaştığını anlayınca, oğlu Tobias'a, Media'da birine para bıraktığını, bu parayı gidip

almasını söyler. Tobias, kendisine kılavuzluk edecek birini aramaya çıktığında, meleklerden Rafael'i bulur. Ama onun melek olduğunu bilmez; ve ona der: "Benimle Rages'e gelir misin? Ve sen oraları iyi bilir misin?" Melek, oraları iyi bildiğini, kendisiyle geleceğini söyler.

BEŞİNCİ AĞIT

Rilke bu şiiri yazarken, Picasso'nun Les Saltimbanques adlı tablosundan geniş çapta esinlenmiştir. Resmi, Munich'te bir arkadaşının evinde görüyor; bir süre resimle birlikte kalmak istiyor. daha sonra Beşinci Ağıt'ı, resmin sahibi Frau Hertha Koenig'e adamıştır.

14-15. m — *Dura'nın büyük ilk harfi...*
Picasso'nun resmindeki figürler D biçiminde dizilmişlerdir. D ile başlayan "Dastehen"i (Ordadurma Ordalık), Türkçe'de de D ile başlayan bir sözle karşılamak gerekir: Dura.

17. m — *Zorlu Augüst*
Saksonya kralı. Çok güçlü bir adamdı. Üç yüz çocuğu olduğu söylenir.

61. m — *'Subrisio Saltat.'*
Saltat, Saltatoris'in kısaltılmışıdır. Subrisio Saltatoris, Latince 'Cambaz Gülümsemesi' demektir.

SEKİZİNCİ AĞIT

60. m — *O Etrüsk Ruhlarından biri gibi tıpkı*
Etrüskler lâhitlerin konduğu odaların duvarlarına ruhu kuş olarak resmederler, lâhdin üstüne de ölünün heykelini yerleştirirlerdi.

ONUNCU AĞIT

82. m. — ürkütür bir baykuşu çifte tacın gerisinden
Aşağı Mısır'la Yukarı Mısır'ın çifte tacı

Rilke'nin Yaşamı

1875 4 Aralıkta, Prag'da doğar. Babası, orta halli bir memur; annesi, İmparatorluk Danışmanı olan varlıklı bir işadamının kızı.

1884 Rilke'nin annesiyle babası ayrılır. Çocuğun eğitimini anne üzerine alır.

1886 St. Pölten'deki askeri okula yazılır.

1890 Mahrisch-Weisskirchen'deki askeri liseye girer.

1891 Sürekli hastalık yüzünden askeri liseden ayrılır. Linz'deki ticaret okuluna girer. İlk şiiri bir Viyana gazetesinde yayımlanır.

1892 Noter amcasının yanında çalışır. Hukuk okumaya karar verir.

1893 Valery David-Rhonfeld'le sevgi ilişkisi. Bol bol şiir yayımlar. Amaç: geçimini yazarlıkla sağlayabileceğine ailesini inandırmak.

1894 "Akşam" adlı şiiriyle bir yarışmaya katılır, yirmi marklık bir ödül kazanır. İlk şiir kitabı Hayat ve Şarkılar'ı yayımlanır.

1895 Prag'daki Alman Üniversitesi'nde felsefe, edebiyat ve sanat tarihi okur. Koruyucu Tanrılara Sungu adlı şiir kitabını yayımlar.

1896 Bir edebiyat dergisinin yönetimini üzerine alır. Kitap tanıtma yazıları, oyunlar, öyküler ve şiirler yazar. Şimdi ve Ölüm Saatimizde adlı oyunu,

Prag'daki Alman Halk Tiyatrosunda oynanır. Yabani Hindiba (Halka Sunulan Türküler) adlı şiir kitabını yayımlar. Derken bir başka şiir kitabının çıkışı: Düşlerle Taçlanmış.

1897 Münih'e gider. Lou Andreas Salome'yle tanışır. Sevişirler. Lou, Berlin'e gidince, Rilke de onu izler. Lou, Rilke'nin İtalya gezisi için hazırlık yapar. Aralık ayında Geliş adlı şiir kitabı yayımlanır.

1898 İtalya yolculuğu: Floransa, Arco, Viareggio. İtalya'da zamanın ünlü Alman ozanı Stefan George'yle tanışır. George, pek çok şiir yayımladığı için Rilke'yi eleştirir. Rilke hak verir. Viareggio'da Kız Şarkıları'nı yazar. İki perdelik bir oyun olan Armağansız ile Hayatın Kenarında adlı kısa öyküler kitabını yayımlar. Ak Prenses'in ilk şeklini yazar.

1899 Lou ile Rusya gezisine çıkış. Tolstoy ve Pasternak'la tanışma.
İki Prague Öyküsü ile şiir kitabı Onuruma'nın yayımlanması. Sancaktar Christoph Rilke'nin Askıyla Ölümünün Öyküsünü yazar; sonra da Tanrı'nın Öyküleri'ni. Manastır Hayatı'ndaki (Saatler Kitabı) şiirlerin çoğunu yazar. Rusça'ya çalışır.

1900 Lou ile İkinci Rusya gezisi.

1901 Mart ayında Clara Westhoff'la evlenir. Aralık ayında kızı Ruth doğar. Oyunu Gündelik Hayat, Berlin'de oynanır. Görüntüler Kitabı yayımlanır.

1903 İtalya gezisi. Paris'e dönüş. Rodin'le ilgili çalışmasının yayımlanması.

1905 Hastalanır, Dresden'e yakın bir sanatoryuma yatar. Kontes Louise Schwerin'le tanışır, ondan yardım ve destek görür. Rodin'in çağrısı üzerine Paris'e gider. Saatler Kitabı'nın yayımlanması.

1907 Yeni Şiirler I yayımlanır.
1908 Yeni Şiirler II yayımlanır.
1910 Duino Şatosu'nun sahibesi Prenses Mary von Thurn und Taxis'le ve André Gide'le tanışma. Kuzey Afrika yolculuğu.
1911 Mısır: Kahire, Karnak. Prenses Mary'nin şatosunda "Duino Ağıtları" adındaki ünlü şiir dizisine başlar.
1912 Venedik. Ünlü oyuncu Eleonora Duse ile sık sık buluşma. İspanya: Toledo, Kurtuba, Sevilla, Ronda, Madrid.
1913 Paris. Almanya gezisi. Magda von Hattinberg (Benvenuta) ile dostluk. Meryem'in Hayatı yayımlanır.
1914 Paris. Gide'in, Müsrif Oğulun Dönüşü'nü Almancaya çevirir. Münih'e gider. Oradayken, Birinci Dünya Savaşı patlar.
1915 Paris'teki eşyasına Fransız hükümetince el konur. Askere alınır. Avusturya Savaş Bakanlığının arşivinde hizmet.
1916 Dostlarının başvurması üzerine terhis edilir. Münih'e döner. On altıncı yüzyıl Fransız kadın ozanı Louise Labe'nin yirmi dört sonesini çevirir.
1918 Münih'de savaşın bitmesini bekleyiş.
1919 İsviçreli hayranlarının çağrısı üzerine konferans vermeye gider. Zürih, St. Goll, Basel, Bern ve Vinterthur'da şiirlerini okur. Verner Reinhart'la tanışır.
1920 Venedik ve Paris'e gezi.
1921 Dostu Reinhart'ın ortaçağdan kalma küçük şatosu Muzot'ya, Baladine Klossowska (Merline) ile gidiş.

1922 Muzot Şatosu'nda, "Duino Ağıtları" dizisinin tamamlanması, hemen ardından Orpheus'a Soneler'in yazılması.

1923 Muzot'da hastalığı başlar. Yılın sonunu Valmont'daki sanatoryumda geçirir.

1924 Paul Valery, Muzot'ya ziyarete gelir. 1918'den beri görmediği karısı Clara gelir. Fransızca yazdığı şiirlerden üçü Valery'nin gazetesi Commerce'de yayımlanır.

1925 Ocakla Ağustos arası Paris. André Gide, Charles de Bos, Edmond Jaloux gibi Fransız yazarlarıyla buluşmalar. Maurice Betz'le, Malte'nin Fransızcaya çevrilmesini görüşme. Aralık ayında tekrar Valmont.

1926 Temmuz-Ağustos Ragaz'da. Ekim-Kasım Muzot'da. 30 Kasımda Valmont'da hastalığının kan kanseri olarak teşhisi. 29 Aralıkta ölür.

1927 2 Ocak Pazar günü, İsviçre kantonu Valais'deki Raron mezarlığına gömülür.

seçilmiş şiirler & duino ağıtları

RILKE

"Ne Rilke'den önce, ne de ondan sonra izlenimin bu dingin ve yüksek gerilimine ulaşılmıştır... O bir gün, ortaçağ dinselliğinden hareketle insanlık ülküsünün ötesinde yeni bir dünya imgesine giden yolda, yalnızca büyük bir ozan değil, eşi bulunmaz bir yol gösterici olacaktır."

— Robert Musil

Rainer Maria Rilke'nin yaşama biçimi şiiri kadar önemlidir. Bu her şeyden önce, bütün yaşayışı şiire adamadır; ozanca yaşama, ozanca var olmadır. "Şiiri yazmadan yaşayabilir miyim?" sorusunu çok önceden kendine soran Rilke, "Hayır", cevabını verdikten sonra hep şiiri için yaşamıştır. Hep şiir için yaşamaksa, hayatla sanat arasında zaman zaman seçim yapmak zorunda kalmaktır, tragedyanın ikilemiyle karşı karşıya olmaktır. İlk gençlik coşkusu dindikten sonra, geçim zorluklarıyla ve günlük yaşayışın öbür sorunlarıyla çepeçevre kuşatıldığında da ozan olarak kalabilen, ozanlığın yüksek bedelini her zaman ödemeyi göze alabilen kaç kişi vardır şiir tarihinde? Rilke'nin amacı, hayatı bütünüyle kavramak; varlığın hiçbir kesimine yabancı kalmamak, en korkunç, en iğrenç hayat durumlarını bile bütün yönleriyle kucaklamak ve türkülemek olmuştur.

ISBN 978-975-355-267-7

İZ YAYINCILIK 210

SANAT EDEBİYAT DİZİSİ

4. BASKI